

”Barnets bästa är det som styr”

Förskolepedagogers överväganden inför en
eventuell orosanmälan till socialtjänsten

Alexandra Bäckström

“The best interests of the child is what governs”

Preschool teachers' considerations before a possible report of concern to social services

Alexandra Bäckström

Bäckström, A. “The best interests of the child is what governs” - Preschool teachers' considerations before a possible report of concern to social services. *Degree project in social work 15/30 högskolepoäng*. Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of social work, 2025.

Abstract

In Sweden, everyone who works in preschools is obliged by law to make a report of concern to the social service if there is concern or suspicion that a child is or may be at risk of harm. Although reports of concerns generally seem to be increasing, social workers in various municipalities around the country can see that preschool teachers are not reporting concerns to the extent that they should. In order to be able to do something about this, knowledge is needed about which factors may make preschool teachers hesitate or completely refrain from making a report of concern, but also which factors motivate them to make such a report when necessary. This became the starting point for this study with the aim of investigating how the process from the first concern to a possible report of concern is perceived by preschool teachers. The study was qualitative and data was collected through semi-structured in-depth interviews with five preschool teachers working at different municipal preschools in Malmö. The results showed that several of the interviewees struggled with ambivalence about whether the concern was really something worth reporting and what the consequences would be for the child, the relationship with the guardians and the preschool teachers themselves. It also emerged that support from colleagues and management was important to facilitate the process for the individual preschool teacher, especially when it resulted in a report of concern. Those who had felt they were alone in the process and the decision to report were still negatively affected by it even though several years could have passed. However, they all expressed that the care for and focus on the child made the process and the decision to make a report of concern when required easier and obvious.

Keywords: Children, obligation to report, preschool staff, report of concern, social services.

Sammanfattning

I Sverige är alla som arbetar inom förskolan skyldiga enligt lag att göra en orosanmälan till socialtjänsten vid oro för eller misstanke om att ett barn far illa. Även om orosanmälningar generellt tycks öka, kan socialsekreterare i olika kommuner runt om i landet se att förskolepedagoger inte orosämalar i den mån de borde göra. För att kunna något åt detta behövs kunskap om vilka faktorer som kan få förskolepedagoger att tveka eller att helt avstå från att göra en orosanmälan och lika så vilka faktorer som motiverar till att göra en orosanmälan när det behövs. Detta blev utgångspunkten för denna studie med syftet att undersöka hur processen från den första oron fram till en eventuell orosanmälan ser ut och upplevs av förskolepedagoger. Studien var kvalitativ och data insamlades genom semistrukturerade djupintervjuer med fem förskolepedagoger arbetandes på olika kommunala förskolor i Malmö. Resultatet visade att flera av intervjupersonerna kämpade med ambivalensen kring om oron verkligen var något att orosämala och vad konsekvenserna skulle bli för barnet, relationen med vårdnadshavarna och pedagogen själv. Det framkom också att stöd från kollegor och ledning var viktigt för att underlätta processen för den enskilda pedagogen speciellt när det landade i en orosanmälan. De som hade upplevt att de stod ensamma i processen och beslutet att anmäla påverkades fortfarande negativt av det trots att det kunde ha gått många år sedan det hände. Dock uttryckte samtliga att omsorgen om och fokuset på barnet gjorde processen och beslutet att göra en orosanmälan när så krävdes, lättare och självklar.

Nyckelord: Anmälningsplikt, barn, förskolepedagoger, orosanmälan, socialtjänsten.

Förord

Mitt namn må stå på detta examensarbetet, men jag hade aldrig kunnat genomföra det på egen hand. Det är därför på sin plats att rikta mitt varmaste tack till förskollärarna som generöst delade med sig av tid, upplevelser och erfarenheter.

Stort tack också till min handledare Angelica Wågby Gräfe, för frustrerande och utmanande men hjälpsam konstruktiv kritik, vägledning och stort tålamod.

Och inte att förglömma, tack till nära och kära för överseende, tålamod och uppmuntran under denna utmanande och intensiva period.

Malmö mars 2025

Alexandra

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Syfte	8
1.2 Frågeställningar.....	8
1.3 Begrepp	8
2. Kunskapsläge	9
2.1 Bakgrund till bestämmelserna i socialtjänstlagen.....	9
2.2 Desinformation kring socialtjänsten och orosanmälningar.....	10
2.3 Trygga barnet – en samverkansmodell för barnets bästa	11
2.4 Tidigare forskning.....	11
2.4.1 Hinder för att orosmäla	12
2.4.2 Vikten av att orosmäla	15
2.4.3 Verktyg för att orosmäla	16
3. Teori	16
3.1 Bronfenbrenners systemteorier	17
3.1.1 Den ekologiska systemteorin	17
3.1.2 Den bioekologiska systemteorin	19
3.2 Socialt stöd.....	19
3.2.1 Det sociala stödets betydelse	20
4. Metod	21
4.1 Metodval	21
4.2 Urval.....	21
4.2.1 Urvalsprocessen	22
4.3 Intervjuerna	23
4.4 Etiska överväganden	23
4.4.1 Förförståelse.....	24
4.4.2 Gatekeeping	25
4.5 Metodologiska överväganden	25
4.6 Litteratur- och informationssök	25
5. Resultat och analys	26
5.1 Pedagogernas upplevelse	26
5.1.1 Rädsla och osäkerhet.....	27
5.2 Faktorer som påverkar processen.....	31
5.2.1 Anmälningsplikten.....	32
5.2.2 LVU-kampanjen	33
5.2.3 Trygga barnet.....	35

6. Diskussion	36
6.1 Framtida forskning.....	38
7. Referenser	39
8. Bilagor	44
Bilaga 1 E-post till förskolerektorer.....	44
Bilaga 2 Informationsbrev	45
Bilaga 3 Samtyckesblankett	46
Bilaga 4 Intervjuguide.....	47
Bilaga 5 Tabell	49

1. Inledning

Det lilla barnet är för sin överlevnad och utveckling beroende av att omges av trygga vuxna som tillgodoser dess behov av omsorg och skydd och det är i huvudsak barnets föräldrar som förväntas ombesörja dessa behov. Emellertid händer det att en del föräldrar brister i sin föräldraförmåga i varierande grad och av olika anledningar. När så är fallet kan hjälp utifrån, exempelvis i form av samhälleliga insatser bli nödvändiga för att tillgodose barnets rättigheter och behov av omsorg. I linje med barnkonventionen ”erkänner [Sverige] varje barns inneboende rätt till livet” och är ett av de länder som har åtagit sig att ”till det yttersta säkerställa barnets överlevnad och utveckling” vilket återges i Lag (SFS 2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Redan innan barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1989, införlivades barns rättigheter i svensk lag. Ett exempel på detta är att Sverige år 1979 blev det första landet i världen som förbjöd alla former av våld mot barn då det i föräldrabalken (SFS 1949:38), FB fastslogs: ”[...] Barnet får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.” (SFS 1949:38, lagändring SFS 1979:122, 6 kap. 3 §). Några år senare förtydligades innebörden av lagen:

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. (SFS 1949:38, lagändring SFS 1983:47, 6 kap. 1 §).

När föräldrar inte räcker till eller inte klarar av att ta sitt föräldraansvar fullt ut är det enligt Socialtjänstlag (SFS 2001:453), SoL, socialtjänstens ansvar att bistå föräldrar och barn med stöd och resurser för att skydda barnet och se till att det får sina behov tillgodosedda (5 kap. 1 § SoL; Socialstyrelsen 2022a). För att socialtjänsten ska veta att det finns ett behov att gå in och stötta föräldrarna och eventuellt kompensera deras brister måste informationen att ett barn misstänks fara illa komma till deras kännedom.

Utöver att vårdnadshavare själva kan söka stöd hos socialtjänsten och att gemene man rekommenderas att anmäla misstanke eller vetskap om att ett barn far illa är alla verksamheter som arbetar med barn och unga på något sätt, skyldiga enligt socialtjänstlagen att göra en så kallad orosanmälan (14 kap. 1c § SoL; Socialstyrelsen 2022b).

En yrkeskår som tillsammans med övrig personal på förskolan omfattas av anmälningsplikten är förskolepedagoger. Socialtjänstlagen är tydlig, känner en anställd på en förskola oro för eller har misstanke om att ett barn far illa ska denne anmäla detta till socialtjänsten (14 kap. 1 § SoL). Tidigare forskning har dock visat att faktumet att ställas inför att eventuellt behöva göra en orosanmälan till socialtjänsten kan väcka blandade känslor hos förskolepedagoger (Forsner et al. 2021). I sin forskning kunde Forsner et al. (2021) bland annat se att faktorer som oro för hur en orosanmälan kommer att påverka barnet kan göra att pedagogerna tvekar eller helt avstår från att göra en anmälan. Även om orosanmälningar till socialtjänsten generellt sett ökar, visar Socialstyrelsens kartläggning (2022b) att socialsekreterare runt om i landet flaggar för att det inte görs orosanmälningar

från bland annat förskolor i den utsträckning som det borde göras. När orosanmälningar kommit in har socialsekreterarna sett att det ofta har funnits oro en tid från olika håll kring samma barn utan att detta har anmälts till socialtjänsten (Socialstyrelsen 2022b).

För att inte riskera att barn far illa utan att vuxna agerar är det viktigt att alla vuxna tar sitt ansvar och anmäler sin oro, speciellt de som har anmälningsskyldighet. Pedagogerna på förskolan kommer barnen nära och lär känna dem väl då de ofta spenderar många timmar i veckan tillsammans. Detta gör att de tidigt kan uppmärksamma eventuell oro eller tecken på att ett barn far illa. Om då pedagogerna avstår från att anmäla sin oro till socialtjänsten kan det i förlängningen få förödande konsekvenser för det enskilda barnet. För att hjälpa förskolepedagoger att bli mer benägna att anmäla den oro de ser är det därför viktigt att titta på deras upplevelse av att göra en orosanmälan och belysa vilka faktorer som behöver avhjälpas. Genom att få fram detta kan socialtjänsten bättre stötta pedagogerna och deras chefer när det gäller oro för eller misstanke om att ett barn på förskolan far illa.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur processen från när oro för ett barn uppstår fram till en eventuell orosanmälan kan se ut för och upplevas av förskolepedagoger. Avsikten är att kunna belysa vilka konkreta faktorer som pedagogerna upplever kan få dem att tveka eller helt avstå från att göra en orosanmälan trots att det finns en viss oro, respektive vilka faktorer som underlättar att göra en orosanmälan.

1.2 Frågeställningar

- * Hur upplever pedagoger i förskolan processen kring att överväga att göra en orosanmälan till socialtjänsten?
- * Vilka faktorer upplever pedagogerna kan få dem att tveka eller helt avstå från att göra en orosanmälan?
- * Vilka faktorer underlättar beslutet om en orosanmälan ska göras eller inte?

1.3 Begrepp

Förskolepedagog/Pedagoger i förskolan

På en förskola är ofta flera olika yrkeskategorier representerade. Det kan utöver förskollärare och barnskötare även finnas till exempel kockar, köksbiträden och lokalvårdare. Alla som arbetar på en förskola är omfattade av anmälningsskyldigheten (14 kap. 1 § SoL), men denna studie fokuserar endast på personalen som arbetar i barngrupp, det vill säga förskollärare, barnskötare och övriga pedagoger.

I begreppet ”övriga pedagoger” åsyftas generellt studenter på förskolläroprogrammet och andra som har studerat pedagogik, men som inte har en förskolläroutbildning. Dock benämns ofta personal som arbetar i barngrupp oavsett utbildning eller brist på sådan rent allmänt som pedagoger. I denna studie

benämns de som arbetar i barngrupp, oavsett utbildning, för enkelhetens skull som förskolepedagoger eller pedagoger.

2. Kunskapsläge

Detta avsnitt innehåller en sammanfattning av bakgrunden till och uppkomsten av socialtjänstlagen och orosanmälningar. Vidare ges exempel på tidigare forskning och som en bakgrund för att bättre förstå delar av det som tas upp i resultat och analys förklaras den så kallade LVU-kampanjen samt Malmö stads och region Skånes satsning Trygga barnet.

2.1 Bakgrund till bestämmelserna i socialtjänstlagen

Lagar för att värna om barns rättigheter och skydda framförallt de barn som är speciellt utsatta har införts och uppdaterats genom åren. Anmälningssplikten i dagens socialtjänstlag, SoL, har sin grund i 1924 års Barnavårdslag (SFS 1924:361) där det fastslogs att anställda inom stat, landsting och kommun ”hava att då de i sin verksamhet erhållit kännedom om förhållanden, som böra föranleda nämndens ingripande, ofördröjligen göra anmälan därom” (Riksförbundet för Samhällets Styvbarn 2013:8–9). Även om lagen var begränsad då den inte omfattade alla som kom i kontakt med barn i sin yrkesutövning eller alla former av missförhållanden var den ett steg i rätt riktning för att nå och hjälpa de barn som for illa i hemmet.

Nästan 60 år senare, år 1982, kom den första socialtjänstlagen (SFS 1980:620). Språket hade moderniserats och nu omfattades alla myndigheter och yrkesmässiga organisationer och verksamheter som hade med barn och unga att göra, alltså även förskolor, eller daghem som det hette då, av skyldigheten att anmäla kännedom om något som kunde innebära att socialnämnden behövde ingripa. Nytt var också att allmänheten *borde* anmäla om de fick ovan nämnda kännedom.

Ytterligare 20 år senare, år 2002 infördes en något omarbetad socialtjänstlag vilken tillämpas än idag. Nu blev alla myndigheter och yrkesverksamma inom verksamheter som tangerade barn och unga ålagda ”att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa” (14 kap. 1 § SoL). Därmed var det inte bara den allvarligaste oron som skulle anmälas. Med den nya lagen räckte det alltså att misstänka att ett barn for illa för att skyldigheten att göra en orosanmälan till socialtjänsten trädde in. I och med denna uppdatering av socialtjänstlagen måste anställda på en förskola anmäla minsta oro att ett barn far illa, oavsett om det finns belägg för oron eller ej. Det är inte förskolans sak att utreda utan socialtjänstens.

Det är i sammanhanget värt att nämna att nuvarande socialtjänstlag med all sannolikhet kommer att ersättas av en ny och till stora delar omarbetad socialtjänstlag 1 juli 2025. Den nya uppdaterade socialtjänstlagen är menad att vara bättre anpassad för dagens samhälle och avser vara mer i linje med barnkonventionen än tidigare genom att tydliggöra och se till att barnets bästa alltid ska stå i centrum. Socialtjänstens fokus är tänkt att ligga på vetenskapligt beprövade förebyggande och tidiga insatser och att komma närmre samhällsmedborgarna. Syftet är att snabbt kunna ge stöd i ett tidigt skede innan problemen växer sig större och på så sätt också kunna återupprätta det bristande

förtroendet många har för socialtjänsten idag (SOU 2020:47; Waltersson Grönvall et al. 2024).

2.2 Desinformation kring socialtjänsten och orosanmälningar

Syftet med anmälningsplikten och socialtjänstens arbete är att fånga upp och hjälpa barn och familjer som behöver stöd och eventuellt skydd. Det är dock inte alltid så det uppfattas av framför allt de som orosansmäls eller ofrivilligt är föremål för socialtjänstens interventioner och insatser, vilket kan bli påtagligt även för förskolepedagoger i mötet med föräldrar.

På uppdrag av Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) gjorde Ranstorp och Ahlerup (2023) en studie om LVU-kampanjen, som är en kampanj riktad mot lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), LVU, det vill säga den lag med vilken socialtjänsten har rätt att omhänderta och omplacera barn och unga. I sin studie återger de att ryktesspridning och oro kring att socialtjänsten omhändertog framför allt muslimska barn hade pågått några år i flera utsatta områden runt om i Sverige när den så kallade LVU-kampanjen fick sitt genomslag 2022. Fram till 2022 spreds missnöje och protester mellan familjer vars barn omhändertagits av socialtjänsten enligt LVU och som ansåg sig ha blivit orättvist och felaktigt behandlade av socialtjänsten. Sedan började andra människor och organisationer engagera sig i frågan, däribland religiösa extremistgrupper med ökande ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten och LVU som följd. När denna desinformation nådde miljoner arabisktalande människor var LVU-kampanjen ett faktum och den fick en vida spridd ilska gentemot och rädsla för den svenska socialtjänsten som följd såväl som en förändrad hotbild mot Sverige (Ranstorp & Ahlerup 2023).

Skolverkets (2024) kartläggning visar att personal på förskolor och skolor i det stora hela inte påverkats av LVU-kampanjen särskilt mycket, men att det i de kommuner där kampanjen har varit kännbar, främst märkts av på förskolor. Detta antas bero på att personal och vårdnadshavare har en tätare relation och kontakt på förskolan än de har i andra delar av utbildningssystemet vilket i sin tur gör att vårdnadshavarna pratar med förskolepedagogerna om sin oro för att socialtjänsten ska ta deras barn, inte minst när en eventuell orosanmälan kommer på tal (Skolverket 2024).

Problemet med desinformation är att det är menat att vilseleda och sprida information som inte är sann för att, som i det här fallet, påverka förtroendet för socialtjänsten, vilket LVU-kampanjen också har visat sig göra (Skolverket 2024; Ranstorp & Ahlerup 2023). LVU-kampanjen sprider än idag rädsla och oro bland barn och deras vårdnadshavare och spär på den misstro och okunskap många redan har om socialtjänsten och dess verksamhet. Detta kan göra att familjer inte vågar söka stöd hos socialtjänsten eller ta emot den hjälp som erbjuds trots att de kanske egentligen behövt eller velat ha den (Skolverket 2024; Socialstyrelsen 2024).

Även om människors rädsla för socialtjänsten kan ha flera bakomliggande faktorer och problemet är komplext kan förskolan med sina nära kontakter med familjer spela en viktig roll genom att bemöta desinformation och stilla

vårdnadshavarnas oro. Skolverkets kartläggning (2024) visar att en god relation tillsammans med en öppen kommunikation med vårdnadshavarna är en viktig del i att få stopp på spridningen av desinformation.

2.3 Trygga barnet – en samverkansmodell för barnets bästa

Trygga barnet är en samverkansmodell som Malmö stad och Region Skåne tillsammans tagit fram utifrån den så kallade Skottlandsmodellen (Malmö Stad 2024). Modellen som nyligen börjat användas i Malmö är avsedd att vara ett verktyg för att uppmärksamma och hantera tidiga tecken på eventuell oro kring barn och unga inom förskola och skola. Syftet är att bygga upp och implementera tidiga insatser till barn och ungdomar för att öka tryggheten och minska brottsligheten bland dem och den utgår från deras individuella behov av stöd (City of Malmö 2024; Malmö Stad 2024). Tanken att arbeta förebyggande och långsiktigt rimmar väl med målen i den nya socialtjänstlagen (SOU 2020:47).

Trygga barnet startade i liten skala som ett projekt 2022 och finns i två versioner anpassade för förskolan respektive grundskolan. Då projektet föll väl ut började det under 2024 systematiskt implementeras på flertalet kommunala förskolor i Malmö och planeras omfatta samtliga förskolor från och med hösten 2025 (Malmö Stad 2024). Vårdnadshavarnas samtycke och delaktighet är avgörande för att underlätta samverkan mellan till exempel förskolan, hemmet, vården och socialtjänsten, vilket är det centrala i Trygga barnet för att upptäcka och komma tillrätta med tidiga tecken på oro gällande barn (City of Malmö 2024; Christoffersson 2024).

Personalen ges utbildning och verktyg för att tidigt kunna uppmärksamma tecken på oro, att våga lita på sin magkänsla och att ha samtal med vårdnadshavarna kring denna oro med välvilja som grund (Christoffersson 2024). Verktygen inbegriper bland annat fem frågor och det så kallade ”Må bra-hjulet” för att kunna kartlägga, framför allt vid tidiga tecken på oro, hur barnet mår och i vilken mån dess behov och rättigheter tillgodoses. Vid behov kan pedagogerna konsultera med det barnteam som finns knutet till förskolan. Barnteamen består av föräldrarådgivare och socialsekreterare från socialtjänsten, en BVC-sköterska och psykolog och specialpedagog från förskoleförvaltningen (City of Malmö 2024).

Mallén, Basic & Burcar Alm (2023) riktar i sin rapport om Trygga barnet kritik mot det inledande pilotprojektet då barnen som projektet riktade sig till inte involverades i utformningen av modellen eller tillhörande material, dokument och broschyrer. De menar också att barnen hamnar utanför även själva samverkan kring sig själva vilket istället för att involvera barnen blir en samverkan mellan de involverade professionerna. Kritik riktas även mot att projektet tenderar fastna i fällan om kulturella föreställningar där utåtagerande pojkar uppmärksammas och blir så kallade ”Trygga barnet-barn” medan flickor som inte sticker ut på samma sätt går under radarn. Därför påpekas det att det är av största vikt att alla barn ges samma möjlighet till delaktighet och stöd av Trygga barnet (Mallén, Basic & Burcar Alm 2023).

2.4 Tidigare forskning

Nedan följer en sammanfattning av ett urval av tidigare forskning med relevans för studiens syfte gällande oro för ett barn hos yrkesverksamma med anmälningsplikt och processen kring denna oro.

Barn i förskoleåldern, det vill säga i 1–5 års ålder, har ofta begränsade relationer till andra utöver den egna familjen. Det innebär ett särskilt stort ansvar på de få verksamheter, som till exempel förskolan, BVC och tandvården som regelbundet träffar barnen, att uppmärksamma och anmäla missförhållanden (Socialstyrelsen 2022b).

2023 gick 87 % av alla 1–5 åringar i Sverige i förskolan (Skolverket 2024a). Det höga antalet barn som går i förskola och de nära relationer förskolepedagoger har till barnen och deras vårdnadshavare ger pedagogerna en unik och särskilt viktig roll när det gäller att upptäcka och förhindra barnmisshandel och omsorgssvikt.

2.4.1 Hinder för att orosanmäla

Brunborg, Bjørknes och Bangs (2024) gjorde en studie om personliga hinder som kan få förskolepersonal i Norge att avstå från att göra orosanmälningar. De påpekar, precis som forskning visat gällande svenska förhållanden (Forsner et al. 2021; Svärd 2016), att orosanmälningar många gånger inte görs trots tydliga tecken på att ett barn far illa (Brunborg, Bjørknes & Bang 2024). Detta kan göra att missförhållanden fortgår och förblir orapporterade till socialtjänsten eftersom de kan vara svåra för andra att upptäcka då barn på grund av exempelvis rädsla och bristande språk kanske inte berättar om sina upplevelser för någon (Brunborg, Bjørknes & Bang 2024). Fenomenet med att personal inte anmäler misstänkt eller upptäckt oro ses återkommande inom alla yrken som har anmälningsplikt även i andra internationella studier (Albaek, Kind & Mildes 2018; Alvarez et al. 2004; Bjørknes et al. 2019; Glouchkow, Weegar & Romano 2023).

Orsakerna till att personalen inte anmäler är flera oavsett yrkesgrupp och de visar sig till stor del vara desamma eller snarlika i länder som Sverige, Norge, USA och Kanada för att nämna några (Alvarez et al. 2004; Brunborg, Bjørknes & Bangs 2024; Forsner et al. 2021; Glouchkow, Weegar & Romano 2023).

Vårdpersonalen uppgav att en orsak till att orosanmälan inte gjordes var hierarki på arbetsplatsen då de med lägre befattning inte var lika utbildade inom området eller hade samma kännedom om vilket stöd de kunde få av sin arbetsplats som de som befann sig högre upp i hierarkin (Svärd 2016). Bristande kompetens och osäkerhet i yrkesrollen visade sig vara en återkommande faktor även bland förskolepedagoger (Brunborg, Bjørknes & Bang 2024) och skolpersonal (Forsner et al. 2021; Glouchkow, Weegar & Romano 2023). I en studie menade en deltagare på att det inte är lämpligt att vem som helst pratar med barn hur som helst vid misstanke att de far illa eller att de ställer frågor om svåra upplevelser barn kanske har utan att veta hur det ska göras (Albaek, Kind & Milde 2018). Även tandvårdspersonalen i Bjørknes et al. (2018) studie uppgav att brist på kunskap och kompetens kring hur processen när det gäller en orosanmälan går till, vilka tecken de skulle titta efter för att upptäcka bristande omsorg och rädslan att de kanske har fel, som orsaker till att orosanmälan inte alltid gjordes. I en studie från Kanada beskriver de deltagande lärarna att de kan avstå från att göra

orosanmälningar när de upplever att de inte har tillräckligt med kunskap för att upptäcka tecken på barnmisshandel (Glouchkow, Weegar & Romano 2023). De vill helst ha ”bevis” i form av exempelvis blåmärken eller att ett barn berättar att det utsätts för sexuella övergrepp för att vara säkra på att de inte begår ett misstag som får negativa konsekvenser för barnet eller lärarens relation till vårdnadshavarna (Glouchkow, Weegar & Romano 2023).

I samtliga studier framkom det att personalen var mån om att bibehålla en god relation till vårdnadshavarna och att de var rädda att en orosanmälan skulle påverka relationen till vårdnadshavarna negativt och avstod att orosmäla av den anledningen (Albaek, Kind & Milde 2018; Alvarez et al. 2004; Brunborg, Bjørknes & Bang 2024; Forsner et al. 2021; Svärd 2016).

I USA har psykiatriska kliniker avstått från att orosmäla för att de ansett att orosanmälningar är ett brott mot konfidentialiteten (Alvarez et al. 2004). Vidare menar en del psykologer att rädslan för att en orosanmälan ska göras stör och till och med förhindrar patientens behandling. De anser att anmälningsplikten avskräcker förövare att söka hjälp om de vet att deras övergrepp kommer att rapporteras (Alvarez et al. 2004).

För att illustrera personalens osäkerhet och upplevda brist på kompetens och förmåga att hantera oron och barns svåra upplevelser använder Albaek, Kind och Milde (2018) sig av metaforen ”att gå med barn genom ett minfält”, det vill säga att ge sig ut på okänd mark utan att veta hur andra sidan ska nås på ett tryggt, säkert och hjälpsamt sätt. Att inte ha rätt och tillräcklig förkunskap ansågs av många deltagare i studien för riskabelt och något som gjorde att de var rädda att göra det värre för barnet, som att råka trampa på en dold mina (Albaek, Kind & Milde 2018).

Osäkerhet kring det okända och vad en orosanmälan kan komma att innebära både för en själv och för barnet som tycks vara vanligt förekommande bland vårdpersonal (Svärd 2016) ses även i Forsner et al. (2021) och Bjørknes et al. (2018) studier inom skola respektive vården. Den största rädslan enligt Albaek, Kind och Milde (2018) är att orsaka större skada och sätta barnet i fara då en del elever knappt vågar gå hem på grund av den redan hotfulla situationen hemma. Deltagarna i studien vågar helt enkelt inte ge sig ut på det utforskade minfältet eftersom de inte kan lita på att de inte ska göra de redan svåra upplevelserna ännu mer negativa för barnet (Albaek, Kind & Milde 2018).

Denna brist på rätt verktyg i form av kunskap och erfarenhet med känslor av underlägsenhet och osäkerhet leder helt enkelt ofta till att anmälningskyldig personal undviker att utföra dessa viktiga arbetsuppgifter (Bjørknes et al. 2018; Brunborg, Bjørknes & Bang 2024; Svärd 2016).

Benägenheten att anmäla påverkas i vissa fall av fördomar och känslor. Exempelvis har det visat sig att skador hos ett barn från en så kallat oprivilegierad grupp snabbare väcker oro bland vårdpersonalen att barnet ska ha misshandlats medan skador hos ett privilegierat barn från en ”normal” eller överklassfamilj istället leder till osäkerhet och ambivalens vad skadorna beror på (Svärd 2016). Detta stämmer överens med annan forskning som har visat att länder tycks ha sina

egna specifika etniska grupper som pekats ut som mer problematiska än andra och att familjer från dessa orosansöks i betydligt högre grad än andra (Glouchkow, Weegar & Romano 2023).

Brunborg, Bjørknes och Bang (2024) menar på att den ofta nämnda osäkerheten och rädslan att orosansökan kommer att få negativa konsekvenser för barnet tyder på brist på förtroende för socialtjänsten. Alvarez et al. (2004) delar denna uppfattning och uppger att de yrkesverksamma ofta klagar på att socialsekreterare inte agerar snabbt nog och därmed riskerar att barnen utsätts för ytterligare skada. Svärds (2016) studie visar att vårdpersonalens låga förtroende för socialtjänsten är en bidragande faktor till att inte orosansöka framför allt bland de som inte haft så mycket samväxa med myndigheten. Ju mer samverkan personalen har med socialtjänsten desto större växer sig dock förtroendet för socialtjänstens insatser. Forsner et al. (2021) såg något liknande i sin studie där det framkom att samarbetet med socialtjänsten tillsammans med stöttande kollegor är en viktig orsak till att anmälan om misstanke att ett barn far illa görs. Dock har några fått ett sämre förtroende för socialtjänsten utifrån oengagerade socialsekreterare och negativa erfarenheter i kontakten med socialtjänsten. Dessa erfarenheter får till följd att personalen under lång tid efteråt är ovillig att göra fler anmälningar (Forsner et al. 2021).

I studien som Forsner et al. (2021) gjorde framkom det att skolpersonalen även lyfte relationen till barnet som en bidragande orsak till att det kan ta emot att göra en orosansökan. Personalen är rädda att det kan skada den unges förtroende för dem och flera av de tillfrågade har erfarenhet av att ha blivit konfronterade av upprörda ungdomar. I några fall har vårdnadshavarna förbjudit sitt barn att ha någon kontakt alls med den anmälande personalen vilket också framkom i Albaek, Kind och Mildes (2018) studie. Aggressiva vårdnadshavare och hot från dessa är ganska vanligt förekommande och i några fall berättades det även om hot riktade direkt till den anmälande personalens barn (Forsner et al. 2021). Även bland vård- och tandvårdspersonal är oro över den egna säkerheten och vilka konsekvenser en anmälan kan få för kliniken faktorer som tas i beaktning när oro för ett barn väckts (Bjørknes et al. 2018; Svärd 2016).

Ett hinder som framkom i Albaek, Kind och Mildes (2018) studie var det som de kallade för ”att möta ondskan” vilket symboliserar det känslomässiga obehag personalen känner inför barnens upplevelser, men också tanken på att föräldrarna de har en relation till är förövre. Känslor av bland annat frustration, ilska och förtvivlan leder till en slags förnekelse och ett undvikande att tänka på och prata om det barnen utsätts för och är med om. Istället för att möta och hantera det slår personalen det ifrån sig och undviker att ”möta ondskan” och därmed görs heller ingen anmälan (Albaek, Kind & Mildes (2018).

Deltagarna i studien efterlyste socialt stöd och tydligare roller och några av Albaek, Kind och Mildes (2018) förslag för att komma tillrätta med att yrkesverksamma inte alltid anmäler när barn far illa är att forska fram effektiva metoder för att förbättra de yrkesverksammans förmågor när de kommer till att bygga relationer, kommunikation, självmedvetenhet och känsloreglering så att de istället för undvikande och förnekelse kan hantera känslorna av obehag (Albaek, Kind & Mildes (2018).

2.4.2 Vikten av att orosanmäla

Barnmisshandel är ett brett begrepp och definitionen av det eller att ett barn ”far illa” sammanfattas i kategorierna sexuella övergrepp, fysisk misshandel, känslomässig eller psykisk misshandel och omsorgssvikt (Albaek, Kind & Milde 2018; Mathews et al. 2020; Mehta et al. 2023; Stoltenborgh et al. 2015). Numera är exponering för våld i nära relationer tillagd som en femte kategori, såväl som ett brott enligt svensk lag (SKR 2021), eftersom det visat sig orsaka lika stor skada som om barnet själv blivit utsatt (Mehta et al. 2023; SKR 2021).

Försummelse eller barnmisshandel i någon form riskerar att få långtgående konsekvenser för det enskilda barnet och klassas som ett stort folkhälsoproblem (Martin & Silverstone 2013; Mathews et al. 2020). Förutom det självklara att fysiskt våld kan leda till rent kroppsliga skador och i värsta fall att barnet mister livet kan barnmisshandel i dess olika former bland annat också påverka barnets syn och tro på sig själv vilket följer med upp i vuxen ålder (Mehta et al. 2023). Sexuella övergrepp leder inte sällan till posttraumatisk stress (PTSD), självmordsförsök, sexuella störningar och ett sexuellt högriskbeteende (Martin & Silverstone 2013).

Stressen av traumat att vara utsatt för någon form av övergrepp påverkar och förändrar hjärnans funktioner vilket ofta leder till beteendeförändringar, kognitiva svårigheter och sociala problem som i sin tur begränsar individens förmågor och resurser (Bjørknes 2018; Brunborg, Bjørknes & Bang 2024; Mathews et al. 2017; Mathews et al. 2020; Mehta et al. 2023; Stoltenborgh et al. 2015). Detta kan försvåra möjligheten för den utsatte att självständigt kunna tillgodose sina behov genom livet (Martin & Silverstone 2013; Mehta et al. 2023). Rökning och bruk och missbruk av andra droger är vanliga copingstrategier bland personer som utsatts för barnmisshandel. Förutom att förvärra andra konsekvenser av bristande omsorg som till exempel psykisk ohälsa, kan substanserna i sin tur leda till både sjukdomar och utsatthet (Mathews et al. 2020).

Förutom konsekvenserna på sikt, skriver Mehta et al. (2023) att de vanliga följderna av misshandel och försummelse som till exempel sociala svårigheter, psykiska problem, försämrad förmåga att reglera känslor, beteendeproblem och utvecklingsförseningar kan försvåra kunskapsinläringen och barnets prestationer i skolan. Detta kan i sin tur kan få långsiktiga konsekvenser för personens förmåga och möjligheter till försörjning och ekonomiskt välbefinnande (Stoltenborgh et al. 2015).

Även om ovan beskrivning om vad som ofta händer med de människor som utsatts för misshandel i någon form som barn är mycket kortfattad är de tillräckliga för att förstå att tidig upptäckt och tidiga insatser är av största vikt framför allt för det enskilda barnet, men också för samhället i stort. Ett snabbt agerande kan förutom att avbryta pågående misshandel eller försummelse och därmed skydda barnet från ytterligare skada, innebära att barnet och dess familj tidigt kan få den behandling, rehabilitering eller annan hjälp som behövs

(Mathews et al. 2017). Det blir därmed också tydligt varför förskolepedagoger är särskilt viktiga aktörer för att upptäcka barn som far illa (Brunborg, Bjørknes & Bang 2024) och varför det är relevant att få fram och avhjälpa de faktorer som hindrar eller försvårar att göra en orosanmälan.

Mathews et al. (2017) poängterar att även orosanmälningar där personalen inte är säkra på att barnet verkligen far illa också är viktiga. Dels kan de uppmärksamma risksituationer som socialtjänsten då tidigt kan gå in och avhjälpa, dels tyder återkommande anmälningar gällande samma barn på att något inte står rätt till vilket ger socialtjänsten anledning att utreda barnets situation.

2.4.3 Verktyg för att orosanmäla

Som nyss nämnts är det inte ovanligt att yrkespersoner med anmälningsskyldighet avstår från att anmäla misstanke om att ett barn far illa till socialtjänsten. Bjørknes et al. (2018) menar att processen kring att eventuellt göra en orosanmälan och varför en del avstår är komplex och för att komma tillrätta med de hinder som gör att yrkesverksamma inte anmäler oro skriver Albaek, Kind och Milde (2018) att vi behöver förstå de professionellas upplevelsevärld, vad som ligger bakom att anmälan inte görs. I ovan nämnda studier uppgav personalen själv vilka faktorer som får dem att tveka eller helt avstå från att göra en orosanmälan. De sa att de utöver, rädslor och osäkerhet många gånger saknar rätt kompetens, verktyg och resurser för att känna sig bekväma med att göra orosanmälningar till socialtjänsten. I personalens svar på vad de saknar finns också svaren på vilka faktorer som skulle underlätta processen när oro för ett barn uppstår.

I en studie av Mathews et al. (2017) fick deltagarna ta del av utbildningsinterventionen *iLookOut for Child Abuse—Online Learning Module for Early Childcare Providers*. Utbildningen som visade sig ha en betydande positiv påverkan på personalens inställning till att orosanmäla, fokuserar framför allt på vad som kan innefattas i barnmisshandel och omsorgssvikt, själva tillvägagångssättet vid orosanmälan och tecken på misshandel och omsorgssvikt. Resultatet av studien tyder på att skraddarsydd tvärvetenskaplig utbildning kan vara *en* väg att gå för att stärka personalen i processen att orosanmäla (Mathews et al. 2017). Martin och Silverstone (2013) är inne på samma spår och menar på att det finns tydliga behov av att utveckla specialiserade och forskningsgrundade utbildningsprogram för att hjälpa personal att upptäcka tecken på att ett barn utsätts för sexuella övergrepp, vilka ofta förekommer i samband med andra typer av övergrepp. De tar det även ett steg längre när de skriver att enda sättet att helt utrota sexuella övergrepp mot barn är att i stor utsträckning implementera och se till att bättre utbildningsmaterial finns tillgängliga på samhällsnivå (Martin & Silverstone 2013). Alvarez et al. (2004) är lika bestämda i sin övertygelse att anpassade utbildningsprogram måste utvecklas för att ta itu med faktorerna som gör att personalen inte orosanmäler barnmisshandel. Likaså menar de att spridning av relevant information när det gäller riktlinjer kring orosanmälningar och metoder för att förbättra relationen mellan de med anmälningsplikt och socialtjänsten måste till (Alvarez et al. 2004).

3. Teori

En kort sammanfattning och motivering av Bronfenbrenners systemteorier och begreppet *socialt stöd* vilka utvalts till denna studies tematiska analys. Dessa har valts för att skapa förståelse för vad som kan ligga bakom förskolepedagogernas upplevelse av och agerande i processen att göra en orosanmälan.

3.1 Bronfenbrenners systemteorier

Utvecklingspsykologen Urie Bronfenbrenner, född i Ryssland men verksam i USA, presenterade i slutet av 70-talet sin ekologiska systemteori sprungen ur hans mångåriga forskning om hur individens utveckling påverkas av den omgivande miljön. Bronfenbrenner menade att barn utvecklas och verkar i sammanhang som på olika sätt samspelar eller påverkar varandra. Han ansåg att det är på dessa kopplingar fokus behöver ligga för att förstå till exempel barn och ungdomars utveckling och kunskapsinhämtning. För att illustrera detta utvecklade han en utvecklingsekologisk systemmodell (Bronfenbrenner 1977; Hwang & Nilsson 2019).

Bronfenbrenners har fått motta en del kritik för sina teorier. Endast en del av den tas upp här. Forskare har menat på att hans teori är för komplex och svår att använda i forskning då den presenterats utan metoder hur den ska tillämpas. Det har heller inte framgått på vilket sätt utvecklingen hos en individ påverkas av skeendena på exonivån (Hwang & Nilsson 2019). Andra kritiska röster har menat på att individen behöver bli sedd för de egna förutsättningarna och att förmågan att påverka sin välgång borde fått en centralare plats i teorin (Christensen 2016).

Bronfenbrenner var dock inte främmande för att kritiskt granska sin teori och genom åren reviderade och utvecklade han den vilket så småningom mynnade ut i den bioekologiska systemteorin. Här menade han bland annat att en persons utveckling inte enbart påverkas av sammanhang utan även av individuella egenskaper och förutsättningar och betonade att dessa två hängde ihop (Rosa & Tudge 2013; Tugde et al. 2009).

Bronfenbrenner fokuserade på barn och ungas utveckling men då människan ständigt utvecklas och påverkas av samspelet av de olika systemen i hans modeller går de att tillämpa i denna studie för att belysa och skapa förståelse för hur familjer, pedagoger, ledning, socialtjänst och övergripande samhällsstrukturer samspelar och påverkar varandra. Bronfenbrenners syn på vikten av förståelse av sammanhang (Andersson et al. 2019) kan här tillämpas genom förståelse för barnets kontext för att kunna vidta relevanta åtgärder vid oro för ett barn. På samma sätt kan kunskap om och förståelse för processen, pedagogens upplevelse och agerande när oron för ett barn uppstår nås. Förskolepedagogen är i sin yrkesroll styrd av lagar, politiska beslut, läroplanen och i Malmö, utöver den egna förskolans organisation, även Förskoleförvaltningen med tillhörande utbildningsområde. Dessa övergripande system påverkar pedagogens samspel med barnen, dess vårdnadshavare, kollegor och chefer.

3.1.1 Den ekologiska systemteorin

I den ekologiska systemteorin förklaras alltså den mänskliga utvecklingen under livets gång genom Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemmodell som

visar på den kontext eller de system individen, i det här fallet förskolepedagogen, befinner sig i och hur dessa samspelar (Bronfenbrenner 1977; Andersson et al. 2019; Rosa & Tudge 2013).

I *mikrosystemet*, som är den första nivån i Bronfenbrenners modell, finns alla de människor och miljöer som pedagogen personligen interagerar med vilket i sig blir egna mikrosystem. Här ryms exempelvis partner, syskon, föräldrar, barn, internet, kollegor, barnen på förskolan och deras vårdnadshavare, vänner, kyrkan, gymmet och liknande (Hwang & Nilsson 2019; Sadownik 2023).

När en persons olika mikrosystem möts och interagerar som till exempel vid föräldramöten på förskolan eller när en kollega bjuds hem och träffar familjen sker det på *mesonivån* som även kallas systemet av mikrosystem (Bronfenbrenner 1977; Christensen 2016; Sadownik 2023). Precis som det gynnar förskolepedagogen och dennes familj om arbetsplatsen är välfungerande och stöttande, har ett barn som får sina behov tillgodosedda hemma bättre förutsättningar att utvecklas och skapa goda sociala relationer på förskolan (Hwang & Nilsson 2019).

Exosystemet går ytterligare en nivå utanför individen då det inbegriper miljöer personen inte själv har en aktiv roll eller är delaktig i. Förskolepedagoger påverkas till exempel av förskolans styrdokument och anmälningsplikten och barn påverkas om en förälder blir arbetslös eller om det sker en omorganisering bland personalen på förskolan (Christensen 2016; Hwang & Nilsson 2019).

Makrosystemet är den stora, övergripande samhällsnivån som påverkar hur alla de andra systemen fungerar och omfattar bland annat kultur, etnicitet, lagar, välfärd eller brist på densamma, politiska beslut och världsläget (Hwang & Nilsson 2019; Rosa & Tudge 2013). Ett tydligt exempel på detta är Coronapandemin som fick stora konsekvenser på både på kort och lång sikt ner genom alla systemen till individnivå vilket påverkade hur de olika makrosystemen kunde interagera med varandra, om de ens kunde det. Ett annat exempel är barnmisshandel som får stora konsekvenser för både individer, familjer och samhällen och som därför har lett till att anmälningsplikten för bland annat förskolepersonal införts. Bronfenbrenner (1977) själv nämnde klassrum som exempel på hur makrosystemet fungerar och skapar mönster av stabilitet och likvärdighet då alla klassrum i en given kultur ser ungefär likadana ut oavsett vilken stad de finns i.

Kronosystemet var något som Bronfenbrenner tidigt adderade till den ursprungliga ekologiska systemteorin där han framhävde att utveckling är en process som sker över tid och som påverkas av tidens gång (Rosa & Tudge 2013). Mycket händer i och omkring en människa genom livet och detta blir väldigt påtagligt inte minst under uppväxtåren då en stor utveckling och många förändringar sker på kort tid sett till resten av livet. Barnet växer, hjärnan utvecklas och det kanske får syskon och börjar förskolan för att nämna några exempel. Som vuxen fortsätter utvecklingen över tid till exempel då arbete ersätter studier och ett nyfött barn gör att arbetet sätts i dvala en tid. På jobbet följer förskolepedagogen barnens utveckling när det växer och tillskansar sig nya förmågor. Efter hand som åren går byts barnen ut, arbetslag förändras och nya direktiv ska följas. Utöver det kanske tidens gång ger sig tillkänna genom det egna åldrandet, hälsan och att den egna

familjen förändras i takt med att barnen växer upp och de egna föräldrarna blir äldre. Det utmärkande för dessa händelser är att det transformerar relationen mellan individen och dess omgivning vilket skapar en dynamik som kan sätta igång utvecklingsförändringar (Rosa & Tudge 2013; Sadownik 2023).

3.1.2 Den bioekologiska systemteorin

I den bioekologiska systemteorin som var Bronfenbrenners slutgiltiga version av hans utvecklingsteori, inkluderade han PPCT modellen som är en guide för forskning med hjälp av den bioekologiska teorin (Rosa & Tudge 2013). PPCT står för Process, Person, Context (Kontext) och Time (Tid) och Bronfenbrenner menade på att dessa fyra beståndsdelar samspelar och påverkar den individuella utvecklingen parallellt (Rosa & Tudge 2013; Tudge et al. 2009).

Process som är den första komponenten av den bioekologiska modellen betonar Bronfenbrenner den roll människan spelar i sin egen utveckling med hjälp av proximala processer. Det vill säga de regelbundna och varaktiga processer som finns närmst människan som till exempel relationer och interaktioner vilket även kan innefatta föremål och teknologi. Förenklat skulle detta kunna sammanfattas i ordspråket övning ger färdighet. För att exempelvis utvecklas i rollen som förskolepedagog krävs regelbunden yrkesutövning över tid. Dessa processer är centrala i den bioekologiska teknologin och forskning har visat att de ger en kraftfull fingervisning om den mänskliga utvecklingen (Rosa & Tudge 2013; Tudge et al. 2009).

Person. Även om övning ger färdighet påverkas människors utveckling också av personliga egenskaper som karaktärsdrag, temperament, kön, etnicitet och inre och yttre resurser som är en del av individens personlighet och finns med i alla sociala situationer (Rosa & Tudge 2013; Tudge et al. 2009). En förskolepedagog med ett visst utländskt ursprung kan till exempel initialt ha lättare än andra kollegor att nå och inge förtroende hos vårdnadshavare med liknande härkomst eller bakgrund. Genom att vara en tillgång och hjälp för både kollegor och vårdnadshavare ges pedagogen möjlighet att utveckla och stärka sin yrkesroll.

Kontext handlar om sammanhang och kontext eller med andra ord, här är den ekologiska systemteorin med dess olika system och nivåer invävd i den bioekologiska teorin (Rosa & Tudge 2013; Tudge et al. 2009).

Tid. I den fjärde och sista komponenten i den bioekologiska modellen utvidgade Bronfenbrenner begreppet tid som kronosystemet i den ekologiska systemteorin innefattade. Han konstaterade att det personliga livsförloppet var tätt sammankopplat med och starkt präglat av samtiden. Tidsandan, samhällsförändringar, världsläget, rådande normer och värderingar och trender som kommer och går påverkar och formar individen både som privatperson och i dess profession (Rosa & Tudge 2013).

3.2 Socialt stöd

Studiens andra teoretiska utgångspunkt är det bredare begreppet *socialt stöd* som inom forskningen definieras på olika sätt. Vad stödet består av och relationerna

mellan den som ger respektive den som tar emot stödet skiljer sig från situation till situation. Som begreppet antyder innebär det dock generellt att stöd ges till någon från någon annan eller genom ett socialt nätverk (House, Landis & Umberson 1988) som för en förskolepedagog skulle kunna bestå av en kollega, arbetslaget eller ledningen, men också av en familjemedlem eller vän. Professor Sidney Cobbs (1976) definierade socialt stöd som något som kan få mottagaren att uppleva att denne är omhändertagen, älskad och betydelsefull och inge en känsla av att tillhöra ett sammanhang med ömsesidiga förpliktelser (Cobb 1976). Socialt stöd förekommer där människor är och verkar och är därmed ett brett begrepp som det forskas om inom olika områden. Kritik mot begreppet socialt stöd har under lång tid varit just att det är så brett med en vag definition om vad det egentligen står för (Barrera 1986).

De yngre barnen spenderar ofta en stor del av sin vakna tid på förskolan tillsammans med förskolans pedagoger och övrig personal vilka tillsammans bland annat ansvarar för barnens fostran, omsorg och lärande. Orsaken till oron eller misstanken att ett barn far illa, skulle kunna härledas till att det brister i det sociala stödet kring barnet eller att det krävs mer stöd och andra insatser än vad som redan finns.

Förskolepedagogerna är beroende av kollegor och ledning som stöd både i det dagliga arbetet och i svåra situationer och hur detta stöd ser ut påverkar den enskilda pedagogen och därmed också i förlängningen barnen på förskolan. Det kan vara värt att nämna vikten av att den enskilde faktiskt vill ha stöd. Ett påtvingas stöd kan upplevas som att ledningen inte litar på pedagogens förmåga att hantera situationen (Ljungblad & Näswall 2009). Likaså påverkas det sociala stödets positiva inverkan på den enskilde av vem det är som ger stödet. I svåra situationer blir den personliga relationen avgörande huruvida stödet upplevs hjälpsamt eller inte (Acoba 2024).

3.2.1 Det sociala stödets betydelse

Socialt stöd är något som automatiskt finns och sker runt individen redan vid livets start i form av framför allt familj och släkt. Detta stöd förändras genom livet och utvidgas till att omfatta vänner, klasskompisar, partners, kollegor och liknande. Det omfattar även stöd av professionella vid särskilda behov, kriser och sjukdom (Acoba 2024; Ljungblad & Näswall 2009).

Forskning på området visar entydigt att ett välkommet och individanpassat gott socialt stöd ger stora positiva hälsoeffekter för individen (Acoba 2024; House, Landin & Umberson 1988; Ljungblad & Näswall 2009). För förskolepedagoger skulle exempel på socialt stöd på arbetsplatsen kunna vara gemenskap med kollegor och en arbetsmiljö där personalen kan vända sig till varandra vid behov vilket visat sig vara viktigt för den enskildes trivsel och välmående. Ljungblad och Näswall (2009) lyfter vidare i sin studie att när personal värderas och visas uppskattning i den dagliga verksamheten genom exempelvis möjlighet till fortbildning är det också en form av socialt stöd som kan få dem att känna sig betydelsefulla och värda att satsas på (Ljungblad & Näswall 2009).

Särskilt viktigt blir det sociala stödet i utmanande och svåra situationer som till exempel när oro för ett barn väcks och en eventuell orosanmälan behöver göras. Möjlighet att ventileras och bearbeta svåra situationer med stöttande, uppmuntrande och bekräftande kollegor och ledning har visat sig ha god effekt på att sänka personens stressnivå och därmed minska risken för bland annat utbrändhet (House, Landis & Umberson 1988; Ljungblad & Näswall 2009). House, Landin och Umberson (1988) skriver att de både fysiska och känslomässiga hälsoproblem och sjukdomar som enligt forskning uppkommer till följd av bristande socialt stöd är en nästintill lika stora hälsorisk som exempelvis rökning och högt blodtryck. Samtidigt påpekar de att sjukdomar inte uppstår ur tomma intet och att det kan vara flera orsaker än endast brist på socialt stöd som gör att en persons hälsotillstånd blir sämre (House, Landin & Umberson 1988). Som House, Landin och Umberson (1988) påpekar är socialt stöd ingen mirakelkur utan det samspelar med andra faktorer och omständigheter. Det går dock inte att komma ifrån att socialt stöd är en viktig faktor för människans välmående och att bristen på detsamma i framförallt pressade och svåra situationer har stor negativ påverkan både kort- och långsiktigt i form av exempelvis bristande förmåga att hantera situationen och sämre stresstålighet. Negativ stress uppstår när det blir obalans mellan ställda krav på individen och dennes förmåga och möjlighet att hantera och påverka dessa krav. I detta glapp spelar socialt stöd en viktig roll för den enskildes välbefinnande då det lindrar stressen, hjälper individen hantera situationen och därmed minskar risken för stressrelaterad ohälsa (Ljungblad & Näswall 2009). Utöver redan nämnda negativa konsekvenser av brist på socialt stöd har även huvudvärk, sömnsvårigheter, magproblem, depression, ångest, känslor av ensamhet och ökad risk för missbruk (Acoba 2024; Ljungblad & Näswall 2009).

4. Metod

I det här avsnittet beskrivs studiens metod, upplägg och etiska överväganden. Det är en redogörelse för och motivering till hur studien har planerats och genomförts.

4.1 Metodval

För att kunna få fram hur förskolepedagoger upplever processen fram till en eventuell orosanmälan behövde enskilda förskolepedagoger komma till tals vilket krävde en kvalitativ studie med djupintervjuer. En kvalitativ studie går på djupet och svarar på funderingar som till exempel vad, hur och varför medan en kvantitativ studie mer handlar om data i form av till exempel frekvens, omfång och orsakssamband (Esaiasson et al. 2024).

4.2 Urval

Eftersom det var specifikt förskolepedagogers upplevelser som skulle undersökas gjordes först ett val Alan Bryman (2019) definierar som strategiskt ändamålsstyrt urval för att nå ut till dessa vilket skedde genom att förskolerektorer i Malmö kommun kontaktades via e-post (se bilaga 1). Valet att endast kontakta kommunala förskolor hade att göra med uppsatsens begränsade ramar och att det blev just Malmö kommun berodde på flera tillsynes fördelaktiga skäl, inte minst

då Malmö är en storstad med många förskolor och därmed också pedagoger vilket förväntades bidra till att få ihop det antal intervjupersoner som studien krävde. Det underlättade också av rent praktiska och logistiska skäl att intervjupersonerna också verkade i Malmö för att kunna erbjuda intervjuer öga mot öga om de så önskade.

För att få en spridning över hela Malmö och nå ut till rektorer i alla utbildningsområdena användes ett målstyrt urval (Bryman 2019). Urvalet kring vilka rektorer som skulle kontaktas i respektive utbildningsområde gjordes i en kombination av både slumpmässiga och strategiska val. Rektorerna inom respektive område kontaktades slumpmässigt utan inbördes ordning utifrån en förteckning över alla rektorer inom Malmö stad.

När önskat resultat inte uppnåddes gällande antalet intervjupersoner gjordes istället strategiska val att i första hand välja de rektorer inom respektive område som ansvarade för flest förskolor för att nå ut till så många förskolepedagoger som möjligt. För att få fram tillräckligt många intervjupersoner men samtidigt inte få fler pedagoger som ville ställa upp än vad som behövdes, skickades det inledningsvis ut mejl och informationsbrev (se bilaga 2) till två rektorer inom två olika utbildningsområden med ansvar för totalt 12 förskolor.

Då responsen fortfarande inte var den önskade skickades mejl till fler rektorer ungefär varannan dag under två veckors tid. I slutändan blev det så att alla Malmös förskolerektorer ombetts fråga sina anställda om de ville ställa upp på en intervju för studien vilket resulterat i att fem intervjupersoner hörde av sig med intresse för att delta i studien. Redogörelse för processen att kontakta förskolerektorer och vilka utbildningsområden intervjupersonerna tillhörde kan ses i tabellen, bilaga 5.

Det slumpade sig så att de fem intervjupersonerna som deltog i studien alla var förskollärare med mångårig erfarenhet inom förskolan. Som förskollärare har de huvudansvaret för det pedagogiska arbetet på avdelningen och ofta även för orosanmälningar och svåra samtal med vårdnadshavare.

4.2.1 Urvalsprocessen

Under urvalsprocessen övervägdes möjligheten att tillfråga nuvarande och tidigare kollegor inom förskolan om deltagande i intervju. Det hade visserligen tagit bort möjligheten att få intervjupersoner från förskolor i olika delar av Malmö, men det hade onekligen varit det enklaste och smidigaste tillvägagångssättet av naturliga skäl. Ur ett etiskt perspektiv var det dock inte försvarbart bland annat för att det hade blivit svårare att upprätthålla enskilda individers konfidentialitet och anonymitet. Dessutom hade min förmåga att förhålla mig kritisk till intervjupersonerna och därmed tilltron till studiens trovärdighet med all rätt kunnat ifrågasättas (Vetenskapsrådet 2024). Det hade också funnits en risk att kollegor känt en press att ställa upp på en intervju.

Samma etiska övervägning behövde göras gällande om de förskolerektorer jag känner skulle kontaktas eller inte. Bedömningen gjordes att det var mest etiskt korrekt att inkludera även dess förskolerektorer i något av massutskicken för att

de och deras pedagoger skulle ges samma möjlighet som övriga att delta i studien.

4.3 Intervjuerna

Totalt fem förskolepedagoger deltog i studien. Då det var viktigt att intervjun skulle ske på ett sätt som passade och fick intervjupersonerna att känna sig bekväma, fick de välja hur de ville att intervjun skulle genomföras. Tre föredrog att träffas, i det ena fallet hölls dock intervjun i slutändan på Zoom då vi hade svårt att hitta en tid och när vi väl hittade en tid fanns inte möjlighet att åka ut till pedagogens förskola då en annan intervju redan var inbokad lite senare på den dagen och avståndet mellan förskolorna var för stort för att hinna besöka båda. Det var synd eftersom intervjupersonen från början helst velat ta intervjun på plats och att det blir en annan upplevelse att mötas än att ses över Zoom. I övrigt upplevdes den intervjun lika avslappnad och innehållsrik som de övriga intervjuerna. Två intervjuer hölls alltså då på plats på respektive pedagogs förskola, två på Zoom och en över telefon. En nackdel med att intervjua över telefon kan vara att ansiktsuttryck och kroppsspråk går bort, men det var inget som märktes i stunden eller påverkade resultatet, då röstläge och uttryck också ger information. Alla tre sätten att genomföra intervjuerna på fungerade bra och det gick under transkriberingen sen inte att se någon skillnad på hur mycket jag fått fram av intervjuerna utifrån hur intervjun gått till. Tekniken fungerade och samtliga intervjupersoner upplevdes som engagerade och avslappnade. Alla svarade generöst på alla frågor och följdfrågor och det blev bra och lättsamma samtal trots ett komplext och svårt ämne.

Samtliga intervjuer utgick från en på förhand utformad intervjuguide (se bilaga 4) och intervjuerna transkriberades sedan med hjälp av dataprogrammet Ragnar, ett AI verktyg som laddas ned till datorn. I och med att det är ett program i datorn är den säker ur ett GDPR och sekretessperspektiv då texterna inte tar vägen genom internet och följer därmed också Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer gällande GDPR och att värna individens integritet.

4.4 Etiska överväganden

Utöver de etiska överväganden som redan nämnts ovan följer här ytterligare etiska överväganden.

Det har varit av största vikt att denna studie utöver relevanta lagar följt Vetenskapsrådets (2024) etiska krav och riktlinjer för att kunna ha ett etiskt förhållningssätt och tillämpa en god forskningssed för att värna om forskningens trovärdighet och av respekt för inblandade och omnämnda individer och organisationer. Ett exempel på detta är att intervjuerna spelades in först efter muntligt och skriftligt samtycke (se bilaga 3) för att kunna genomföras enligt forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet 2024). Några skriftliga samtycken skickades in i efterhand då intervjun skedde digitalt eller via telefon och alla informerades om att de när som helst kunde ta tillbaka sitt samtycke. Respekt för personer och organisationer har även visats genom att samtliga intervjupersoner, andra omnämnda individer, förskolor, berättelser och citat har anonymiserats och anpassats så långt det är möjligt utan att essensen påverkas.

Vetenskapsrådet (2024) skriver att forskaren ska ta hänsyn till Skyddsintresset som bland annat säger att utöver ett omsorgsfullt och respektfullt agerande ska forskaren värna om studiedeltagarnas säkerhet och välbefinnande och göra etiska överväganden om studien på något sätt kan få en negativ påverkan på eller skada någon eller något. Om den kan det ska dessas risker minimeras och forskaren behöver säkerställa att värdet av studiens resultat väger upp eventuella negativa konsekvenser (Vetenskapsrådet 2024). Exempel på anpassningar för att minimera risker och negativa konsekvenser för både individer och organisationer i denna studie kan till exempel bestå av utelämnande eller ändring av plats, nationalitet, kön, händelseförlopp eller liknande. I Vetenskapsrådet (2024) kan vi läsa att Skyddsintresset som inom forskningen ska stå över alla andra intressen bland annat innebär att grundläggande rättigheter och människovärdet ska respekteras genom att forskaren följer lagar, regler och etiska principer. Med hänsyn till detta och GDPR är intervjupersonerna helt anonyma då ingen annan än jag haft tillgång till deras personuppgifter och var de arbetar. Deras personuppgifter har förvarats förslutna och gömda på en säker plats i mitt hem, med markeringen att de tillhör universitetet, under studien och dokumenten kommer att förstöras utan dröjsmål när studien är färdig.

4.4.1 Förförståelse

Vetenskapsrådet (2024) betonar vikten av att vara ärlig, ansvarsfull och transparent i sin forskning för att kunna följa en god forskningssed och därför är det viktigt att klargöra att intresset för denna studie växte fram utifrån inblick i, förståelse för och erfarenhet av båda organisationernas olika uppdrag och gemensamma beröringspunkter genom arbete och verksamhetsförlagd utbildning, VFU. Jag har under många år arbetat som barnskötare inom förskolan i Malmö och min VFU inom socionomprogrammet gjordes på ett utav socialtjänstens barnmottag, vilket är den del av socialtjänsten som hanterar inkomna orosanmälningar. Det har dock varit av största vikt att studien, med förförståelsen i åtanke, så långt det är möjligt genomförts på ett ansvarstagande och professionellt sätt genom att följa Vetenskapsrådets (2024) direktiv och läsa på om etiska principer och tillämpa dessa under forskningens gång. Detta har gjorts genom bland annat fortlöpande etisk reflektion och självvrannsakan med stöd av min handledare för att se över relevansen i de olika delarna av studien och vems intresse som stått i fokus enligt forskningsetiken (Vetenskapsrådets 2024).

Samtliga intervjupersoner informerades för transparensens skull kort om min bakgrund inom förskolan och socialtjänsten. Jag var dock noga med att betona att det var deras erfarenheter och upplevelser som var relevanta och stod i fokus för studien och att det var viktigt att de kände att de fick sagt och förmedlat det de ville under intervjun. Jag försökte hålla mig neutral under intervjuerna genom att fokusera på intervjupersonen och låta dennes åsikter och upplevelse styra samtalen för att inte påverka pedagogernas svar på något sätt, men det går så klart inte att utesluta att detta inte lyckades helt. Transparensen kändes viktigt för att ge en bakgrund till vem jag är och hur intresset för studiens ämne väcktes. En del ville veta mer än det jag berättade och jag svarade ärligt på deras frågor. Jag upplevde att pedagogerna kunde prata öppet och avslappnat och att samtalen flöt på smidigt under intervjuerna i och med att det fanns en förförståelse för hur deras arbete kan se ut.

4.4.2 Gatekeeping

Ett intressant och något oroväckande fenomen som jag ställdes inför och som är värt att nämna är att några av rektorerna mejlade tillbaka och uttryckte på olika sätt att de inte var intresserade av eller hade möjlighet att delta. Detta väckte ett flertal frågor då det var pedagogernas upplevelser som efterfrågades, men här valde rektorerna att föra pedagogernas talan. Fenomenet, så kallad gatekeeping åsyftar den som styr vilken information som ska förmedlas vidare (Bryman 2019; Psykologiguide 2024) och är enligt Bryman (2019) något alla forskare stöter på under en studie. En så kallad grindvakt kan ha befogade skäl att värna om den egna organisationen, hur verksamheten och personalen påverkas under studien och hur de framställs i forskningen (Bryman 2019). I de här fallen är det bara möjligt att spekulera kring orsakerna till att rektorer valde att inte vidarebefordra informationen till sin personal. Det kan vara av omtanke och för att värna om pedagogerna under en ansträngande period med hög arbetsbelastning. Samtidigt handlar det om vuxna människor som undanhålls möjligheten att själva avgöra om de vill vara med i studien eller ej. Även om arbetsbelastningen är hög hade pedagogerna kanske varit villiga att ställa upp på sin fritid, vilket några av intervjupersonerna faktiskt frivilligt valde att göra. En rektor erbjöd sig att informera om orosanmälningsförfarandet i området, men då det för studiens syfte var pedagogers och inte rektorers upplevelser som stod i fokus var detta aldrig aktuellt.

4.5 Metodologiska överväganden

Det var inte självklart att detta skulle bli en kvalitativ studie. Från början övervägdes att genomföra en kvantitativ enkät för att få fram mer generaliserbar data gällande olika delar av pedagogernas oro och process fram till beslut om en orosanmälan skulle göras eller inte. Det intressanta med en kvantitativ studie är att det hade kunnat ge svar på till exempel hur vanligt det är att pedagoger avstår från att göra en orosanmälan trots att de känner oro. Denna information kan vara relevant och viktig att känna till i det sociala arbetet med barn och unga, framför allt om det skulle visa sig att det är vanligt förekommande.

För att få en djupare förståelse för och eventuellt kunna underlätta för förskolepedagoger som står inför att göra en orosanmälan, vilket var det tilltänkta syftet med studien, krävdes dock en kvalitativ metod. Genom att välja en kvalitativ metod i form av intervjuer gavs förskolepedagoger möjlighet att med egna ord berätta om sina erfarenheter och upplevelser kring att känna oro för eller misstänka att ett barn far illa och att göra orosanmälan till socialtjänsten.

Om det inom ramen av en kandidatuppsats funnits utrymme för en flermetodsforskning (Bryman 2018) hade det varit att föredra. En så kallad ”mixed method” innebär att studien har både kvalitativa och kvantitativa inslag vilket kunnat generera en förståelse med både djup och bredd för processen att känna oro och eventuellt göra en orosanmälan.

4.6 Litteratur- och informationssök

Relevanta källor i form av bland annat tidigare forskning, litteratur, hemsidor och lagtexter hittades bland tidigare kurslitteratur, riksdagens-, Socialstyrelsens- och Malmö stads hemsidor och genom sökningar i databaser som SwePub, Google Scholar, Google och AI verktyget ChatGpt.

AI var till viss del hjälpsamt, framför allt när det kom till att utforska lämpliga teorier och relevant litteratur till studien. I övrigt upplevdes verktyget stundtals som att det mest genererade merarbete då majoriteten av sökningarna gav helt eller delvis felaktiga uppgifter och kontrollen av dessa och kompletterande sökningar i ovan nämnda databaser var tidskrävande.

Till en början gjordes breda övergripande sökningar på både svenska och engelska på sökord som ”orosanmälningar i förskolan”, ”förskolepedagogers upplevelse av anmälningsplikten”, ”preschool + report of concern + Sweden”, djupintervjuer”, och ”relevanta teorier gällande examensarbete om orosanmälningar i förskolan”. Efter hand smalnade sökningarna av utifrån vad som framkommit under intervjuerna och relevant litteratur på området. ”Gatekeeping”, ”Trygga barnet” och ”ambivalence + report of concern” är några få exempel på dessa sökningar.

5. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras studiens resultat av den insamlade empirin bestående av djupintervjuer med fem förskollärare, alla med lång erfarenhet inom förskolan. Intervjuerna, den tidigare forskningen och de valda teorierna vävs samman i en tematisk analys med studiens syfte och frågeställningar som grund.

För att värna och skydda individens integritet har samtliga intervjupersoner och andra omnämnda personer anonymiserats. De intervjuade pedagogernas namn är fingerade och de benämns som Alva, Bea, Cecilia, Doris och Emma. För att ingen inblandad ska kunna pekats ut är detaljer i nedan citat som kan kopplas till en person ändrade utan att innebörden påverkats.

5.1 Pedagogernas upplevelse

Som vi kunde se i den tidigare forskningen är det inte självklart att personer med anmälningsplikt anmäler den oro de har även om det finns tydliga tecken på att den är befogad (Albaek, Kind & Mildes 2018; Alvarez et al. 2004; Bjørknes et al. 2019; Brunborg, Bjørknes & Bangs 2024; Forsner et al. 2021; Svärd 2016; Glouchkow, Weegar & Romano 2023). För att öka förskolepedagogers benägenhet att anmäla sin oro till socialtjänsten, men också för att underlätta processen även för de som redan orosanmäler, behövs kunskap om vad motståndet att orosanmäla består av, samt vilka faktorer som gör att pedagoger orosanmäler. I detta avsnitt står pedagogernas upplevelse kring processen att orosanmäla i centrum.

Trots att orosanmälningar sedan över 40 år tillbaka inte längre per automatik innebär att socialtjänsten omhändertar barn väcker de starka känslor som rädsla, osäkerhet och obehag bland både föräldrar och förskolepedagoger. Intervjupersoner uttryckte dessa känslor i olika grad och bekräftade i flertalet sammanhang att frågan om orosanmälan är väldigt laddad för både pedagoger och vårdnadshavare. En pedagog påpekade att en orosanmälan inte är något de längtar

efter att göra men samtidigt att ”behöver det göras så är det ju klart att man gör det” (Emma). Även om de andra intervjupersonerna delade Emmas upplevelse att de helst slipper göra orosanmälningar blev det tydligt under alla intervjuerna att omtanke om barnen och fokus på deras välmående är det primära och den egna upplevelsen sekundär.

- Ja men jag skulle säga att det är klart att det är jobbigt, alla de här situationerna när man upplever att det här barnet far illa på något vis. Eller med en magkänslan som säger, men... det är någonting som inte stämmer. (Bea)

Trots att pedagogerna står under de övergripande makro och exosystemen (Bronfenbrenner 1977; Christensen 2016; Hwang & Nilsson 2019; Rosa & Tudge 2013) blir det här ovan tydligt att det är mikrosystemet bestående av barnet och pedagogen och inte anmälningsplikten som är drivkraften till att orosanmälan görs. Personalens omsorg om barnet blir ett skyddande socialt stöd vilket kan hjälpa barnet att navigera i de olika systemen vilket kan få en avgörande betydelse för barnets förutsättningar till en god utveckling (House, Landis & Umberson 1988; Ljungblad & Näswall 2009).

Processen kring att överväga att göra en orosanmälan innebär ofta en personlig inre process hos pedagogen för att hantera de uppkomna obehagskänslorna blandade med omsorg om barnet vilket nedan citat ger exempel på:

- Alltså det är ju dubbelt. Det är dubbelt. Dels så känns det ju oerhört viktigt. Alltså om jag börjar med det positiva. Det känns... det är ju jätte viktigt för barnet såklart. För det barnet som det berör liksom. Och att då måste man göra det även fast det är jobbigt liksom. Men å andra sidan så ibland så kan man ju tänka både en och två gånger innan. - Ja men är det verkligen rätt? Sa de verkligen så? Ah, hur var det nu? [...] Och den här jobbiga känslan det är inte enbart den utan att man känner ju ändå att man gör någonting som är rätt. Ja. Det finns ju ändå. På något sätt så, så finns det liksom som en grundmur men, sen finns ju ändå det här hela tiden eh... känslan. Alltså det är, det är liksom olika, det är... känslan är ju i mig personligen men det som är rätt är ju i min yrkesroll. Så det är liksom... i yrket är jag denna och då gör jag detta och detta, men det jobbiga ligger på mig som person. Men de två personerna sitter ju ändå ihopa. (Cecilia)

Även om förskolepedagoger förväntas agera professionellt finns det precis som citatet ovan visar en människa bakom professionen. En människa som är en viktig del av att vara professionell som förskolepedagog för att barnet ska uppleva att det har ett socialt stöd genom att det vistas i en trygg och varm omsorgs- och lärmiljö. Eller för att använda Bronfenbrenners teorier, en människa som skapar förutsättningar för att barnets mikrosystem ska kunna mötas och samspela på mesonivån på ett sätt som är så gynnsamt för barnets utveckling som möjligt (Bronfenbrenner 1977; Landis & Umberson 1988; Ljungblad & Näswall 2009).

5.1.1 Rädsla och osäkerhet

Anledningarna till de obehagskänslor som pedagogerna beskrev i samband med oron kring ett barn är snarlika de som andra yrkesverksamma beskrev i den tidigare forskningen (Albaek, Kind & Mildes 2018; Alvarez et al. 2004; Bjørknes et al. 2019; Brunborg, Bjørknes & Bangs 2024; Forsner et al. 2021; Svärd 2016; Glouchkow, Weegar & Romano 2023). Bland annat nämnde de rädsla för vårdnadshavarnas reaktioner, att de ska bli arga och hotfulla, speciellt om pedagogerna känner till att föräldrarna är kriminella.

En av intervjupersonerna berättade att kollegor på en tidigare förskola i ett utsatt område av rädsla för hot och repressalier avstod från att orosanmäla utifrån fördomar kring vårdnadshavarnas etniska ursprung. Intervjupersonen lyfte detta för att ge exempel på faktorer som kan hindra pedagoger från att orosanmäla, men tar precis som de andra intervjupersonerna avstånd från att det utifrån etnicitet går att förutspå hur vårdnadshavarna kommer att reagera. Pedagogerna uttryckte att familjens ursprung inte påverkar om anmälan görs eller inte då huvuddelen av vårdnadshavarna, oavsett etnicitet och status blir upprörda i olika grad vid en orosanmälan. Dessa båda exempel skiljer sig från forskningen som visar att vissa etniska grupper anmäls mer än andra (Glouchkow, Weegar och Romano 2023). En förklaring till detta kan vara att denna studien är liten med endast fem intervjuade pedagoger och att dessa skiljer sig från majoriteten, men det skulle också kunna vara så att en del grupper inte anmäls i tillräckligt hög grad utifrån exempelvis rädsla vilket får andra grupper att sticka ut i statistiken.

På alla intervjupersonernas nuvarande arbetsplatser är ledningen delaktig vid orosanmälningar och någon i ledning står alltid som anmälare på orosanmälan. Även cheferna kan känna obehag vid en orosanmälan trots att de inte har den dagliga kontakten med vårdnadshavarna. Emma återgav vad hennes chef berättat vid ett tillfälle:

- Vad min chef sa det, alltså, ja, men vissa gånger när jag, när jag ska gå hem så är jag lite rädd att det ska, någon ska hoppa på mig runt hörnet. Och sen så har det tack och lov, har det aldrig hänt, men, men det är klart för just, man vet inte hur... Man kan ju ha liksom, ja men familjer som till synes är hur, men sunda och normala som helst och sen så blir de liksom arga på ett sätt som man inte hade kunnat vänta sig. (Emma)

Just denna ovissheten om hur vårdnadshavarna kommer att reagera och vad det kan få för konsekvenser upptar en stor del av pedagogernas tankar under processen inför en eventuell orosanmälan. Alla pedagoger har erfarenhet av upprörda föräldrar som ifrågasatt orosanmälan och som Alva uttryckte det ”ringde och skällde lite” eller som i något fall att familjen omgående slutat på förskolan.

- I de allra flesta fall så kommer det en reaktion. Det kan vara arga föräldrar, det kan vara hotfulla föräldrar, ledsna föräldrar. Så det är väl... jag tror framförallt så är det rädslan för hotfulla och arga föräldrar som gör att man drar sig. Och så kanske någonstans lite grann gnagande... Är det barnet säger sant? Och förstör jag relationen till föräldrarna för evigt nu? Så där, det handlar ju om, ja men någonstans så handlar det väl just om en rädsla kring reaktionen

från föräldrarna. Det handlar liksom inte om... det handlar inte om en rädsla av att jag gör fel, utan det är reaktionen från föräldrarna. Definitivt. (Emma)

Detta citat ger en inblick i hur de tankeprocesser som pågår hos pedagoger vid en orosanmälan kan se ut. Både i intervjuerna och i den tidigare forskningen (Albaek, Kind & Mildes 2018; Alvarez et al. 2004; Bjørknes et al. 2019; Brunborg, Bjørknes & Bangs 2024; Forsner et al. 2021; Svärd 2016; Glouchkow, Weegar & Romano 2023) framkommer det att processen är komplex och väcker olika tankar och känslor hos de med anmälningsplikt. Pedagogens karaktärsdrag och egenskaper påverkar hur dennes mikrosystem ser ut och vad som händer på mesonivån till exempel om en orosanmälan görs eller inte. Men vi kan här också se hur det som sker eller skulle kunna ske på mesonivån påverkar pedagogens mikrosystem och person.

De intervjuade pedagogerna har ungefär mellan 5–30 års erfarenhet av att arbeta på förskola och att de och kollegor gjort orosanmälningar. I de allra flesta fall har rädslan för hot och andra obehagliga konsekvenser varit obefogad. Visserligen har föräldrar blivit upprörda på olika sätt, men anmälningarna har inte fått några allvarigare konsekvenser utan det var mer något pedagogerna hade hört ryktesvägen att andra råkat ut för. En av pedagogerna utgjorde dock ett undantag. En orosanmälan Bea gjort ledde till en lång och psykiskt påfrestande process där hon själv blev anmäld av den ena föräldern som trots allt valde att ha kvar barnet på förskolan. Bea berättar om sin upplevelse:

- Fruktansvärt. Ja. Faktiskt. Ja. Så ja, det slutade med att jag har suttit i möte med högsta chefen i Malmö stad och jag har suttit på polisförhör och jag har suttit på socialen och gjort förhör. Och... Och det fanns ju inga bevis mot mig alls. Överhuvudtaget. Mina kollegor har vittnat om tvärtom alltså att jag absolut aldrig skulle göra någonting sånt. Och att de aldrig kunde tänka sig att jag skulle ens höja rösten eller, ja, vad det nu var. Och det fanns ju inga bevis för jag har ju aldrig gjort någonting. De har aldrig sett mig göra någonting, eller vårdnadshavare har inte det. Så, nej det var jättetufft och jag mådde jättedåligt av det hela faktiskt. (Bea)

Bea kunde tack vare det sociala stödet av kollegor och chefer arbeta kvar på sin arbetsplats under tiden detta pågick vilket bekräftar att socialt stöd är av stor vikt för att hjälpa människor ta sig genom svåra situationer (House, Landis & Umberson 1988; Ljungblad & Näswall 2009). Trots att detta varit en mycket svår upplevelse för Bea berättade hon att hon inte tvekar att göra en orosanmälan igen om det behövs.

Bristen på stöd i sådan situationer kan som några av intervjupersonerna berättade dock påverka dem i många år efter själva händelsen. Cecilia berättade om ett tillfälle när ledningens brist på stöd ledde till att orosanmälan inte gjordes, vilket hon fortfarande tänker tillbaka på och grämer sig över. Även om oron inte gällde en livshotande omsorgsbrist kände hon i efterhand att de borde gjort en orosanmälan så att föräldrarna kunnat få stöd att se och avhjälpa problematiken och därmed hade barnet kunnat få en mycket bättre livskvalité.

Flera av intervjupersonerna berättade om tidigare erfarenheter av bristande stöd från ledningen, där chefer inte tagit deras oro på allvar eller där pedagogerna utelämnats och själva fått stå på orosanmälan och konfrontera och hantera upprörda vårdnadshavare. Citatet nedan är inte direkt kopplat till en orosanmälan, men är ett talande exempel på bristande stöd från ledningen och hur detta upplevs för pedagogen.

- Alltså... ”Suckar” Vi hade en [...]vårdnadshavare som satt inne och [...] som skulle bli frisläppt. Och [...] ja, det var mycket hot även mot barnet. [...] Och chefen var väldigt tydlig att kommer vårdnadshavaren ställ er framför barnet. Skydda [...] det med ert liv. Ja, men då kände vi bara. Ja men, alltså, så vi ska riskera vårt liv här nu liksom!? Det kändes ju inte riktigt.... Det var ingen som pratade med oss utan så här är det bara. (Alva)

Den beskrivna situationen och det bristande stödet i form av en frånvarande ledning, orimliga förväntningar och brist på rätt verktyg för att kunna hantera situationen innebar stress för Alva och hennes kollegor med ökad risk för ohälsa på både kort och lång sikt (Acoba, 2024; House, Landin & Umberson 1988; Ljungblad & Näswall 2009). De intervjupersoner som upplevt brist på socialt stöd på sin arbetsplats har istället sökt det hos familj och vänner. Cecilia gav ett exempel på det:

- [...] Jag har tyvärr varit med om det [...] liksom way back, det är över 20 år sedan, när jag gjorde en orosanmälan men då tyckte ju rektorn att jag inte skulle göra det och sa nej det behövs inte. Men då kände jag att jo, jag vill göra det för det här barnet. [...] Men det... det blev och det var min allra första också. Och det... men det har liksom satt, det har ändå satt sina spår för det var en jobbig upplevelse och sen fick jag sitta på möte med de här vårdnadshavarna och liksom sitta och försvara mig och liksom ja. Så det sätter sina spår. Så det är viktigt att man känner att man har stöd från ja, men framförallt ledningen, eftersom det är de som är [...] min chef. Kollegor kan ju liksom också stötta och så men, men de är ju ändå inte det är inte... de som står där sen. [...] Och där, där just i det fallet fick jag ju stöd av en alltså kompis privat. Som är utbildad socionom. Så då pratade jag ju med henne alltså anonymt liksom och hon sa nej men du, du ska anmäla. - Ja, ok, jag gör det! [...] Så det är väl det jag tänker att ja, men det är alltså, det är viktigt att man får stödet uppifrån och att de också ser vad jag ser liksom att de inte förringar, som min då förra rektor gjorde. (Cecilia)

Även om pedagogerna uttryckte obehag kring hur vårdnadshavarna skulle reagera vid orosanmälan uttryckte de samtidigt förståelse för vårdnadshavarnas upplevelse. Som nedan citat visar, välkomnas föräldrarnas känslreaktioner på Emmas förskola.

- Någonstans så är det, det där med att kritisera någons föräldraskap... det är otroligt känsligt. Det vet jag ju själv också. Jag

blir också om... ifall någon kritiserar någonting som jag... något sätt som jag hanterar mina barn på. Alltså mina egna barn. Ja, jag tar illa vid mig. Vem är du att komma och lägga dig i mitt föräldraskap!? Du känner inte mina barn. [...] Det är aldrig roligt men det behöver ju göras. [...] vi drar oss inte så mycket för att anmäla här utan är vi oroliga så har vi en, just här en rätt så genomgående kultur av att nej men det är barnets bästa. Sen är det klart att man får vara beredd på att möta arga vårdnadshavare och upprörda. Vi brukar också säga det att vårdnadshavare som reagerar på antingen om de är arga eller ledsna... Det är sunt att reagera. Kommer där ingen reaktion så blir vi mer oroliga. Sen är det som sagt absolut ingenting man längtar efter att göra men, men ändå någonting som man gör. Det är en del av mitt jobb. (Emma)

Pedagogerna uttryckte stor förståelse och omsorg även för vårdnadshavarna och de försökte så långt föräldrarna tillät det, vara ett stöd i processen och förklara och visa att de ville väl.

Till skillnad från barnavårdslagen (1924:361) som innebar att anmälan till nämnden skulle göras när någon fått kännedom om en situation där samhället behövde ingripa för att omhänderta ett barn är det idag inte lika tydligt när en anmälan ska eller bör göras. Formuleringen är delvis diffus och öppnar för tolkning över vad begreppen ”oro för” och ”misstanke om” att ett barn far illa innebär vilket studiens intervjupersoner också tog upp som ett dilemma. Trots detta visade det sig att deras oro väcks av liknande saker.

Utöver de för pedagogerna självklara sakerna som när barnen berättar att de blivit slagna eller sexuellt utnyttjade, har blåmärken, handavtryck eller andra synliga skador på kroppen eller vårdnadshavare som luktar alkohol gav pedagogerna flera exempel på lite mer diffusa saker som kan väcka deras oro. Det kan bland annat vara om ett barn verkar ovanligt hungrigt som om det inte får tillräckligt med mat hemma, att det har för små kläder och/eller kläder som inte är anpassade efter säsong eller väder. Andra exempel är att barnet undviker att säga hejdå till sin förälder vid lämningen eller inte blir glad och vill till sin förälder vid hämtning eller att föräldrarna upprepade gånger inte hämtar barnet i tid, att barnen går väldigt långa dagar och/eller sällan om någonsin är ledigt. Det kan också vara att föräldrarna dröjer med att hämta barnet när det blivit sjukt på förskolan eller när vårdnadshavare lämnar barnet fastän det inte mår bra eller har hunnit återhämta sig efter sjukdom. Ovan nämnda exempel kan ha helt naturliga och rimliga förklaringar och därför betonade pedagogerna att kommunikation är A och O, kanske kan förskolan hjälpa eller underlätta för familjen på något sätt? Det svåra menar de är när de lyfter saker flera gånger med vårdnadshavarna och ”inget händer” eller när magkänslan säger att något inte stämmer men de inte riktigt kan sätta fingret på vad det är.

5.2 Faktorer som påverkar processen

- [...] liksom visst jag kan dividera massa fram och tillbaks kring huruvida det barnen säger är sant eller inte eller om ifall jag har tolkat det rätt. Men någonstans det är... barnets bästa är det som

styr. [...] Och det är inte jag som... det jag gör i en anmälan det är inte jag som avgör huruvida det som jag anmäler för faktiskt stämmer eller inte. Jag går på, på min magkänsla eller på det, som sagt, barnen säger. Ehm... I grund och botten så är det ett väldigt enkelt beslut sen så är det ju självklart en process som är ja men upprivande för alla inblandade. Men beslutet i sig är ju egentligen inte svårt. (Emma)

Emmas citat ovan lyfter bland annat hela poängen med orosanmälningar, att det är för barnens bästa som missförhållanden behöver upptäckas och anmälas och det framgick också under intervjuerna att det för pedagogerna verkligen är barnens bästa som styr hela processen från den första oron till dess orosanmälan görs.

5.2.1 Anmälningsplikten

I processen som uppstår när en pedagog upplever oro för ett barn och överväger att göra en orosanmälan är det lätt att skönja Bronfenbrenners systemteori i praktiken. Förskolepedagogens olika mikrosystem bestående av exempelvis pedagogen och barnet, pedagogen och vårdnadshavarna, pedagogen och kollegorna och pedagogerna och arbetsplatsen möts i mesosystemet, eller på mesonivån. Pedagogen verkar under exosystemet som består av den aktuella arbetsplatsens ledning och styrdokument, däribland anmälningsplikten vilket i sin tur påverkar hur interaktionen mellan de olika makrosystemen ser ut. Det för den här studien aktuella makrosystemet som ligger bakom anmälningsplikten vilket förskolor, förskolepedagoger, barn och vårdnadshavare förhåller sig till, består av olika former av barnmisshandel och omsorgssvikt. De olika systemen påverkar varandra och hur individer, verksamheter och samhällen formas och utvecklas över tid.

Även om ingen av pedagogerna tyckte att det var särskilt bekvämt att behöva göra en orosanmälan var de alla positiva till att anmälningsplikten finns. Ett par av deltagarna hade valt yrke utifrån att de själva haft en svår uppväxt och hade personliga erfarenheter av vikten av trygga vuxna som agerar när det behövs. Nedan följer ett axplock citat om pedagogernas syn på anmälningsplikten.

- Jag tycker det är en självklarhet för vi är ju där för barnen. Det är de vi ska tala för. Om inte vi gör det, vem gör det annars då? Jag tycker det är väldigt viktigt att någon står upp för barnen. (Alva)

- Det är bara att göra. Alltså det är ingenting jag kan undvika. Och det är ingenting jag skulle vilja undvika heller. För jag tänker om man inte gör en orosanmälan och så är allt det här sant [...] då är det ju ett barn som kan fara illa. Jag tänker att det är ju för barnets bästa jag gör det. (Bea)

- Jag har inte gjort det jättemånga gånger ska jag inte säga, faktiskt. Verkligen inte många gånger, men... Jag tror att det är nödvändigt att göra det. Och också känner jag att man... att man nog har det här liksom i, vad heter det i ryggen att det liksom är... att jag måste göra det. Det underlättar ju tror jag. Alltså att jag begår tjänstefel om jag

inte tar tag i det här. [...] Det är det enda sättet att man är enligt lagen skyldig att göra det och då gör man det. Det finns inte så många sätt att komma runt det här tror jag, så det är bara så det är. Så får man bara göra det. Ibland blir det fel, ja det är ju så. Då får man backa liksom och säga att vi tog fel. (Doris)

5.2.2 LVU-kampanjen

I flera av intervjuerna framkom det, precis som i Ranstorp och Ahlerups (2023) och Skolverkets (2024) rapporter, att desinformation kring socialtjänsten och Lagen om vård av unga, LVU, den så kallade LVU-kampanjen, skapat stor oro och rädsla bland vårdnadshavare, framförallt för de med utländsk bakgrund, för att socialtjänsten ska ta deras barn. Flera av pedagogerna uttryckte att LVU-kampanjen gjort stor skada bland dessa vårdnadshavare när det gäller tilliten och förtroendet till pedagogerna och socialtjänsten. Bea berättar:

- [...] Jag jobbar ju i ett ganska mångkulturellt område. Och det finns ju hela den här tiden oron för att socialen ska ta deras barn. Den ligger ju väldigt väldigt... den är ganska stor liksom. Alltså socialen tar ju inte barn om det inte är väldigt grova grejer. Alltså, verkligen inte. Utan de hjälper ju till liksom. Det är, vad heter det att man inte förstår tror jag socialtjänstens uppgifter. [...] Det är ju väldigt synd för att jag tror att man ska få mer hjälp om man hade vågat be om hjälp. Istället för att tro det värsta. (Bea)

Beas citat belyser vårdnadshavarnas oro och hur rädsla och bristen på tillit för socialtjänsten gör att de inte vågar söka hjälp och stöd när de behöver det. Doris har liknande erfarenheter:

- [...] Och det är ju ännu jobbigare med föräldrar från andra kulturer eftersom de inte är vana vid det här liksom. Och ännu mer då efter den här LVU kampanjen. Alltså, det har förstört så mycket. [...] Och nu börjar det ju lite om igen. [...] Och mina kollegor, mest är det ju muslimer och mellanöstern. Det är ju där det har varit mest intensivt. De har fått jobba hårt alltså. För att försöka få landsmän att förstå liksom att det är inte så, de kommer inte hem och hämtar era barn. Och gör de det så är det oftast för att det finns en anledning liksom. Och det har förstört jättemycket. Jättemycket. Jättemånga som är så oroliga. Och vi pratar så jättemycket med många av de här familjerna att det är bara för att hjälpa liksom. Det finns ingen anledning annars. Om det sker något som är skadligt så är det klart att de tar bort barnen, men annars är det bara för att hjälpa liksom. Jag har sagt till många att liksom visa allt istället. Och framför allt, tacka ja till allt. Annars blir det svårt. Om du stänger in dig, då kommer de att komma och hämta barnen till slut kanske. Släpp in dem, svara på alla frågor. Ta emot all hjälp liksom. Och vi har ju nästan bara fått positiv feedback på det. Att de faktiskt säger att det är bra. Det blev rätt liksom. Så att, jag menar de flesta får ju hjälp av socialtjänsten utan att bli omhändertagna. (Doris)

Som Doris citat visar kan förskolepedagoger verka som en bro mellan vårdnadshavare och socialtjänsten genom den dagliga kontakten. De kan vara ett viktigt socialt stöd för föräldrarna och hjälpa dem att förstå och hantera och lindra oron inför eller under en orosanmälan. Även om förskolepedagogerna lagt ner mycket tid på att dementera desinformationen som LVU-kampanjen sprider menar Doris att informationen ut till vårdnadshavare fortfarande är för dålig i förhållande till hur stor desinformationen faktiskt är.

- [...] Och att man på något vis bara accepterar verkligheten att i den här stan ser ut så här. Och där är det väldigt många som har rötter någon annanstans, där inte socialtjänsten finns. Man får bara gilla det läget, så här är det och det är det vi har att jobba mot. Vi måste informera kanske dubbelt så mycket som man behöver i en annan kommun. För att det ser inte ut så kanske där, men här är ser det ut så... Här får vi ligga i liksom om vi ska överbevisa den här... som är fel. Liksom all desinformation som kommer, måste vi ligga i. Och använda tycker jag jättemycket mer, kanske folk som har rötter i samma kultur. Det har vi gjort här jättemycket, alltså våra kollegor som pratar samma språk. Jättemycket. Alltså låta dem få prata på sitt språk och förklara hur det funkar och... Det är jätteviktigt. Dom lyssnar på ett helt annat sätt. Någon som har varit igenom det. De kunde berätta att så tänkte jag också när jag kom hit. Jag var jätterädd för att de skulle... och sen har jag lärt mig liksom att det är så här det funkar. Det skulle man nog kunna använda sig mer av. (Doris)

Doris har fler förslag på hur okunskapen kring socialtjänsten och orosanmälningar skulle kunna motverkas och visar samtidigt på hopp om att det trots den vida spridda desinformationen går att komma tillrätta med skadan den åsamkar:

- [...] Man skulle ju vilja att det fanns lite större kunskap kring det här, både faktiskt dels bland personal och så, men det kommer väl nu kanske med Trygga barnet. Men framförallt bland föräldrar faktiskt. [...] Kunskap om kring vad socialtjänsten gör. Hur de jobbar. Och vad ett LVU innebär och liksom vad ett omhändertagande innebär, alltså det skulle man ju önska. På alla språk liksom. Men också på svenska för de svenska familjerna. Men det finns så mycket sånt knasiga Facebook grupper och desinformation och Al Jazeera och allt. Alltså så. Så om man utlämnar folk till den informationen, ja då blir det ju fel. Alltså någon ju måste hinna före. [...] Man skulle behöva berätta mer, komma ut på föräldramöten och liksom. [...] Men visst man hade behövt komma ut till oss också. Så absolut, kanske inte varje år. Men alltså då och då liksom när det kommer till nya... eller så absolut [...] för att tala om vad som finns att erbjuda liksom. (Doris)

Doris fortsätter och förtydligar hur Trygga barnet skulle kunna vara till hjälp mot desinformationskampanjen:

- Nu har vi ju fått anställda två, de är åtta stycken, socionomer, så två av dem som kommer att jobba mest med oss tror jag var. [...] Så där finns ju en chans tror jag kanske att komma in tidigt. Och man kan liksom tussa ihop dem lite så, så de kan prata med varandra och så, för de är ju socialtjänsten faktiskt. Dom gör inga anmälningar. De liksom skriver inga journaler och inget så eller skriver inget. Men de är bara för att prata med liksom. Och rådgiva även för föräldrar. Så det hoppas jag ju på ska kanske luckra upp lite det här rädslan liksom. (Doris)

Även Alva delade liknande erfarenheter som Bea och Doris med tillägget att hon redan sett en god effekt av Trygga barnet:

- Så det har ändå... liksom många tror liksom, oh socialen kommer att ta mina barn och så förlorar jag vårdnaden och så, så det är mycket den bilden föräldrar har. Och speciellt kanske invandrarföräldrar som liksom inte kanske har så bra svenska som har blivit lite uppskrämda, som kanske inte vågar säga till sina barn, för de tror att bara de säger till sina barn så blir de fräntagna. Det är mycket sådana förutfattade meningar som jag har stött på hos föräldrar. Så därför kände vi att det är viktigt att vi pratar om detta [att personalen går Trygga barnet och vad modellen innebär] på föräldramöte och berättar och det har uppskattats jättemycket av föräldrar. (Alva)

5.2.3 Trygga barnet

Fyra av de fem intervjupersonerna berättade att ovan nämnda Trygga barnet introducerats på deras förskola vilket i varierande grad upplevdes som en faktor som kan bidra till att underlätta processen för pedagogerna när oro för ett barn uppstår. De var positiva till modellen och de verktyg de fått och uttryckte förhoppningar om att modellen skulle vara till hjälp för både pedagoger och familjerna.

- Där vi får lite coaching och så, där man liksom kanske får en större blick på hur saker ser ut och man kan förhindra saker. Lite sånt som man kanske inte riktigt har känt till innan. Det är väldigt lätt att förstå och väldigt bra diskussionsfrågor efteråt. (Alva)

- Nu har vi ju äntligen fått tillgång till de här familjerådgivarna i Malmö stad. Så då tänker jag så här att det här kan vi erbjuda från förskolans håll. Och det tycker jag är jätteskönt att det äntligen har kommit. För det har vi inte haft innan på det sättet. Innan har det ju varit nästan direkt att man gör en orosanmälan om det är sådana saker. Nu kanske det finns en mellanhand däremellan så man kan fånga upp det innan det blir liksom för stort. (Bea)

Citaten ovan visar att Ljungblad och Näswall (2009) beskrivning av socialt stöd stämmer bra in på Trygga barnet. I linje med Alvarez et al. (2004) och Martin och Silverstones (2013) studier där de betonade vikten av att personalen får anpassad utbildning, utbildas här personalen och ges verktyg att använda sig av i

diskussioner med varandra kring barnen i både förebyggande syfte och när oro uppstår och dessutom finns ytterligare möjligheter till stöd att få genom konsultation med det barnteam som är knutet till förskolan (Ljungblad & Näswall 2009).

De som hade lång erfarenhet bekräftade dock Bronfenbrenners Kronosystem där utveckling sker över tid genom mognad, samhällsförändringar och personlig utveckling när de sa att modellen är bra, men det är inget de inte hört förut och flera berättade att de sedan länge använder sig av liknande metoder som Trygga barnet nu introducerar som något nytt. Som citaten nedan visar har deras proximala processer över tid lett till den utveckling och erfarenhet som gör att de redan har en förståelse om hur de ska gå tillväga.

- Jag tycker att jag har jobbat så pass länge så att det var inget nytt de kom med. Det var mer bara, de satte ner det på liksom på pränt. Och de här frågorna kan ni ställa. Och de här verktygen kan ni använda. Och det har vi gjort. Men nu har vi fått det liksom på ett kompendium eller vad jag ska kalla det för. Och det är väl aldrig fel att bli påmind. Men, det var... det var mycket av det som jag tänkte jamen det här gör vi redan. Det här tittar vi redan efter... Men jag förstår om man inte har jobbat så länge, om man inte har liksom haft erfarenheter av att göra orosanmälningar eller liksom att man inte har tagit det med föräldrar, att man inte har vågat prata om det...Nej, jag känner inte att jag lärde mig någonting nytt, om jag säger så även om det ju ändå var nya verktyg på något sätt. (Bea)

- Ja, men jag tycker det är bra, men det är själva utbildningen nu så var det väl inte sådär jättemycket nytt. Men utifrån mitt perspektiv, har man inte jobbat så länge och det är ju så när man gör sådana här satsningar. Där har man ju allt från liksom, helt nyutbildade till folk med jättemycket erfarenhet. Så det är väl bara så det är helt enkelt. Mycket av det, det var ju inte nytt för mig. Men, det finns säkert andra som tycker att det verkligen är en ögonöppnare kanske. (Doris)

6. Diskussion

Studiens syfte var att undersöka hur processen, från när oro för ett barn uppstår fram till att en eventuell orosanmälan görs, kan se ut för och upplevas av förskolepedagoger med avsikten att kunna belysa vilka konkreta faktorer som pedagogerna upplever kan få dem att tveka eller helt avstå från att göra en orosanmälan trots att det finns en viss oro, respektive vilka faktorer som underlättar att göra en orosanmälan. Denna avslutande del summerar studien och dess resultat och den innehåller även en framåtblick med förslag på framtida forskning som kan leda till hjälp att underlätta för förskolepedagoger att anmäla den oro de känner till socialtjänsten så att alla barn ska få möjlighet till en trygg uppväxt.

Ämnet är i allra högsta grad aktuellt för socialt arbete. Som presenterats i studien får barnmisshandel långtgående konsekvenser främst för det enskilda barnet men

därmed också samhället i stort. Genom att uppmärksamma och åtgärda alla former av försummelse och missförhållande ökar chansen att det berörda barnet får rätt förutsättningar att kunna skapa sig ett gott och värdigt liv. Utifrån relationen till det enskilda barnet får pedagogerna en unik inblick i barnets mående och levnadsförhållanden och därför blir det också särskilt problematiskt när de inte orosanmäler sina misstankar eller till och med vetskapen att ett barn far illa. Dock kan vi se i både tidigare forskning och genom djupintervjuerna med de fem förskollärarna att det troligen inte är på grund av nonchalans eller brist på omtanke eller välvilja som anmälningarna inte görs utan snarare tvärtom. Ett beslut att orosanmäla eller inte tycks inte tas lättvindigt utan föregås av omfattande reflektion och noggranna överväganden med barnets bästa i fokus, samtidigt som pedagogerna brottas med oro kring vilka konsekvenser en orosanmälan kan komma att få även för de själva, både som professionella och privatpersoner.

Även om studien handlar om förskolepedagogers upplevelse kring orosanmälningar kändes det relevant att lyfta även andra yrkesgruppers upplevelse för att belysa att pedagogerna upplevelse och process kring orosanmälningar med tillhörande utmaningar och framgångsfaktorer inte är unik för just förskolepedagoger. Som vi kunde se delar de olika yrkeskategorierna som har anmälningsplikt funderingar, rädslor och farhågor.

Genom att förstå förskolepedagogernas (och därmed till stor del även andra yrkeskategorier med anmälningsplikt) process och upplevelse kring orosanmälningar och vilka faktorer som försvårar respektive underlättar att göra en orosanmälan, kan ett anpassat stöd utarbetas som ger pedagogerna förutsättningar att känna sig trygga i hur de ska agera, varför och med hjälp av vilka verktyg. Som framkom i studien kan dessa redskap bestå av ett starkt socialt stöd inte minst från en stöttande ledning, anpassade och skraddarsydda utbildningar och program som pedagogerna kan använda sig av. De kan även innefatta bättre kontakt och samverkan med socialtjänsten för att på så sätt få större kunskap, förståelse och förtroende för deras arbete som pedagogerna i sin tur kan förmedla vidare till vårdnadshavare för att avdramatisera orosanmälningar.

Som det framkommit i studien får det negativa konsekvenser för den enskilde pedagogen när ledningen inte finns där som ett socialt stöd medan en närvarande och engagerad ledning som står bakom och visar förtroende för sin personal har en stor positiv påverkan på förskolepedagogernas upplevelse av sitt arbete och uppdraget att anmäla oro till socialtjänsten. Båda fallen är ytterligare exempel på gatekeeping, utöver de som nämnts tidigare, och de visar hur gatekeeping kan vara både positivt såväl som negativt. I det ena fallet försöker kanske chefen hindra pedagogen från att göra en orosanmälan och i det andra fallet blir chefens gatekeeping ett skydd för den enskilda pedagogen då pedagogen har ledningen bakom sig om till exempel vårdnadshavarna skulle bli väldigt upprörda. Att inte orosanmäla trots att det finns en oro eller misstanke om att ett barn far illa visar att gatekeeping inte behöver betyda att beslutet felaktigt eller något negativt för barnet, kanske pedagogerna har fått en rimlig förklaring till sin oro eller fått vetskap om att familjen får hjälp från exempelvis barn och ungdomspsykiatri, BUP. Att vara medveten om fenomenet gatekeeping är relevant i sammanhanget för både chefer och pedagoger för att kunna reflektera över och medvetandegöra

exempelvis vem de skyddar, om det görs av rätt anledning och vem de borde skydda.

Som studien visat finns det redan en hel del forskning kring professionellas upplevelse och hantering av oro för barn och orosanmälningar och det finns även förslag på hur personal med anmälningsplikt ska bli mer benägen att orosanmäla när barn far illa. Kunskapen finns där, men upplysning och implementering på bred front verkar gå långsamt. Först nu sprids metoder och program inom förskolan i Malmö för att tidigt förhindra, upptäcka och stoppa misshandel och bristande omsorg. Detta behövs i hela samhället och det hade framförallt behövts för länge sedan. Att socialtjänstlagen inte uppdaterats på 20 år verkar vara en godtagbar ursäkt, men ska det verkligen behövas en ny lag för att metoder för att få stopp på barnmisshandel ska implementeras?

6.1 Framtida forskning

Gällande framtida forskning finns det många intressanta och viktiga vägar att gå. Det behövs fler och större studier på högre nivåer och den forskning som redan finns behöver följas upp och nå ut till fler för att bland annat skapa en större allmän förståelse för orosanmälningar och bättre verktyg till att motivera och stötta förskolepedagoger och deras ledning att göra orosanmälningar. Det hade exempelvis kunnat vara värdefullt att titta närmre både på de kommuner där socialsekreterare ser att anmälningar ofta inte görs trots att det visat sig ha funnits en befogad oro och på de kommuner där orosanmälningar görs konsekvent. På så sätt hade det varit möjligt att belysa både brister och framgångsfaktorer.

Som framkommit i denna studie behöver det inte få negativa konsekvenser för ett barn när oron inte leder till en orosanmälan. Kommunikation och samarbete räcker många gånger långt för att bringa klarhet och stilla oron.

Det hade också varit intressant att titta närmre på gatekeeping och ta reda på hur stor del av förskolechefer som vidarebefordrade förfrågan om deltagande i denna studie till sina medarbetare. Som tidigare nämnts kan det givetvis finnas flera olika anledningar till att en del chefer direkt valde att ta ett ställningstagande att deras pedagoger inte skulle ges möjlighet att delta. Det skulle kunna vara så att ämnet är känsligt eller obekvämt av någon orsak, men det skulle lika gärna kunna vara av organisatoriska skäl med hög arbetsbelastning eller helt enkelt missförstånd vad studien handlade om eller vem inbjudan riktade sig till. För att använda sig av Bronfenbrenners ekologiska systemteori, är det viktigt att titta på hur de olika mikrosystemen interagerar och samverkar på mesonivån och för att se vilka konsekvenser det får för det enskilda barnet.

Till sist vill jag också nämna att det skulle vara spännande att i framtiden undersöka den nya socialtjänstlagens påverkan när det gäller orosanmälningar. Kommer den delen att förbli sig lik eller är orosanmälningar något vi kommer att se mindre av när socialtjänsten har sitt fokus på förebyggande insatser? Kommer orosanmälningarna öka? Kommer det vara samma typ av oro som anmäls eller sluts cirkeln så att det är anmälningar av det allvarligare slaget som socialtjänsten i huvudsak hanterar?

7. Referenser

- Acoba, E.F. (2024). Social support and mental health: the mediating role of perceived stress. *Frontiers in Psychology*, 15, s. 1-12.
<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1330720/full>
- Albaek, A.U., Kinn, L.G. & Milde, A.M. (2018). Walking Children Through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experiences. *Qualitative Health Research*, 28(2), s. 231–244.
<https://doi.org/10.1177/1049732317734828>
- Alvarez, K. M., Kenny, M. C., Donohue, B., & Carpin, K. M. (2004). Why are professionals failing to initiate mandated reports of child maltreatment, and are there any empirically based training programs to assist professionals in the reporting process? *Aggression and Violent Behavior*, 9(5), s. 563–578.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2003.07.001>
- Andersson, G., Höjer, I., Sallnäs, M. & Sjöblom, Y. (2019). *När samhället träder in* [talbok]. MTM.
- Barrera, M. Jr. (1986). Distinctions Between Social Support Concepts, Measures, and Models. *American Journal of Community Psychology*, 14(4), s. 413-445.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1007/BF00922627>
- Bjørknes, R., Iversen, A.C., Nordrehaug Åstrøm, A. & Vaksdal Brattabø, I. (2019). Why are they reluctant to report? A study of the barriers to reporting to child welfare services among public dental healthcare personnel. *Health & Social Care in the Community*, 27, s. 871-879. <https://doi.org/10.1111/hsc.12703>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Lewinian Space and Ecological Substance. *Journal of social issues*, 33(4), s. 199-212.

<https://www.spssi.org/index.cfm?fuseaction=document.viewdocument&ID=3F28EB86AE4CA3BB2EE025BE0093BF047AFD71A35A7440A51AF6765CFFD2541F8A419D9A5BFC2C3737450814D3839CB6>

Brunborg, G. S., Bjørknes, R. & Bang, L. (2024). Personal Barriers to Reporting Child Maltreatment Among Early Childhood Education and Care Professionals. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 7(2), s. 221-240. <https://doi.org/10.1007/s42448-023-00190-9>

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* [talbok]. MTM.

Christensen, J. (2016). A Critical Reflection of Bronfenbrenner's Development Ecology Model. *Problems of Education in the 21st Century*, 69, s. 22–28. <https://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-8742&pid=diva2%3A1401552>

Christoffersson, T. (2024). Verktyg gör oro konkret. *Fokus förskola*, (1). <https://malmo.se/Fokus-forskola/Artiklar-Fokus-forskola/2024-04-27-Verktyg-gor-oro-konkret.html> [Hämtad: 2024-12-15].

City of Malmö (2024). *Trygga barnet - tidig samverkan för barnets bästa*. <https://cityofmalmo.omniacloud.net/komin/verksamhet/pedagogisk-verksamhet/trygga-barnet-tidig-samverkan-for-barnets-basta/bakgrund> [Hämtad: 2024-12-15].

Cobb, S. (1976). Social Support as a Moderator of Life Stress. *Psychosomatic Medicine-Journal of Biobehavioral Medicine* 38(5), s. 300-314. doi: [10.1097/00006842-197609000-00003](https://doi.org/10.1097/00006842-197609000-00003)

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan* [talbok]. MTM.

Forsner, M., Elvhage, G., Ewalds-Kvist, B. M., & Lütznén, K. (2021). Moral Challenges When Suspecting Abuse and Neglect in School Children: A Mixed Method Study. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38, s. 599–610. <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00680-6>

Glouchkow, A., Weegar, K. & Romano, E. (2023). Teachers' Responses to Child Maltreatment. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 16, s. 95–108. <https://doi.org/10.1007/s40653-022-00473-2>

House, J., Umberson, D. & Landis, K. (1988). Structures and Processes of Social Support. *Annual Review of Sociology*, 14, s. 293-318. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.14.080188.001453>

Hwang, P. & Nilsson, B. (2019). *Utvecklingspsykologi* [talbok]. MTM.

Ljungblad, A-M. & Näswall, K. (2009). Kan socialt stöd och coping mildra effekterna av stress på ohälsa? *Arbetsmarknad & arbetsliv*, 15(1), s. 27–45. <https://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:300377/FULLTEXT01.pdf>

- Mallén, A., Basic, G., & Burcar Alm, V. (2023). *Trygga barnet - tidiga samordnade insatser för barn som kan hamna i kriminalitet*. Lund Universitet. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-126128>
- Malmö stad (2024). *Trygga barnet*. <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Trygghet-och-sakerhet/Trygghetsskapande-arbete/Trygga-barnet.html> [Hämtad: 2024-12-15].
- Martin, E. K. & Silverstone, P. H. (2013). How much child sexual abuse is "below the Surface," and can we help adults identify it early? *Frontiers in psychiatry*, 4(58), s. 1–10. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2013.00058>
- Mathews, B., Pacella, R., Dunne, M.P., Simunovic, M. & Marston, C. (2020). Improving measurement of child abuse and neglect: A systematic review and analysis of national prevalence studies. *PLOS ONE*, 15(1), s. 1-22. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0227884>
- Mathews, B., Yang, C., Lehman, E.B., Mincemoyer, C., Verdiglione, N. & Levi, B.H. (2017). Educating early childhood care and education providers to improve knowledge and attitudes about reporting child maltreatment: A randomized controlled trial. *PLOS ONE*, 12(5), s. 1-19. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177777>
- Mehta, D., Kelly, A.B., Laurens, K.R., Haslam, D., Williams, K.E., Walsh, K., Baker, P.R.A., Carter, H.E., Khawaja, N.G., Zelenko, O. & Mathews, B. (2023). Child Maltreatment and Long-Term Physical and Mental Health Outcomes: An Exploration of Biopsychosocial Determinants and Implications for Prevention. *Child Psychiatry & Human Development*, 54, s. 421–435. <https://doi.org/10.1007/s10578-021-01258-8>
- Psykologiguiden (2024). *Psykologilexikon*. <https://www.psykologiguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=gatekeeper> [Hämtad: 2024-12-08].
- Ranstorp, M, & Ahlerup, L. (2023). *LVU-kampanjen: Desinformation, konspirationsteorier, och kopplingarna mellan det inhemska och det internationella i relation till informationspåverkan från icke-statliga aktörer*. Försvarshögskolan (FHS). <https://fhs.diva-portal.org/smash/get/diva2:1757636/FULLTEXT01.pdf>
- Riksförbundet för Samhällets Styvbarn (2013). *1924 års barnavårdslag (SFS 1924:361)*. [https://styvbarn.se/e107_files/downloads/kunskapsbanken/1924_ars_bvl_\(SFS_1924_nr_361\).pdf](https://styvbarn.se/e107_files/downloads/kunskapsbanken/1924_ars_bvl_(SFS_1924_nr_361).pdf)
- Rosa, E.M. & Tudge, J. (2013). Urie Bronfenbrenner's Theory of Human Development: Its Evolution From Ecology to Bioecology. *Journal of Family Theory & Review*, 5(4), s. 243–258. <https://doi.org.proxy.mau.se/10.1111/jftr.12022>
- Sadownik, A.R. (2023). Bronfenbrenner: Ecology of Human Development in Ecology of Collaboration. I Sadownik, A.R. & Višnjić Jevtić, A. (red.)

(Re)theorising More-than-parental Involvement in Early Childhood Education and Care. *International Perspectives on Early Childhood Education and Development*, 40, s. 83-95. Cham Switzerland: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-38762-3_4

SFS 1949:381. *Föräldrabalk*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/

SFS 1980:620. *Socialtjänstlag*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-1980620_sfs-1980-620/

SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-var_d_sfs-1990-52/

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/

Skolverket (2024). *LVU-kampanjens påverkan på skolväsendet* (Rapport 2024:8).
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/rapporter/2024/lvu-kampanjens-paverkan-pa-skolvasendet?id=13167>

Skolverket (2024a). *Barn och personal i förskola Hösten 2023*. Stockholm: Skolverket. https://siris.skolverket.se/siris/sitevision_doc.getFile?p_id=553152

Sveriges kommuner och landsting (SKR) (2021). *Barnfridsbrott*, 21 oktober.
<https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/socialomsorg/barnochunga/barnochvald/barnfridsbrott.58604.html>

Socialstyrelsen (2022a). *Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn: Information för dig som är anmälningsskyldig enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen* [folder]. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-7951.pdf>

Socialstyrelsen (2022b). *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021: Uppföljning och analys av utvecklingen*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-11-8197.pdf>

Socialstyrelsen (2024). *Socialtjänstens placeringar av barn och unga med svensk och utländsk bakgrund Registerstudie av placeringar 1991–2022* (Artikel 2024-9-9213). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2024-9-9213.pdf>

SOU 2020:47. *Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag.*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/hallbar-socialtjanst-en-ny-socialtjanstlag-_h8b347/html/#page_71

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R. A. & van IJzendoorn, M. H. (2015). The Prevalence of Child Maltreatment across the Globe: Review of a Series of Meta-Analyses. *Child Abuse Review*, 24, s. 37–50, <https://doi.org/10.1002/car.2353>

Svärd, V. (2016). *Children at risk? Hospital social workers' and their colleagues' assessment and reporting experiences.* Diss. Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/42434/gupea_2077_42434_2.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Tudge, J. R. H., Mokrova, I., Hatfield, B. E. & Karnik, R. R. (2009). Uses and Misuses of Bronfenbrenner's Bioecological Theory of Human Development. *Journal of Family Theory & Review*, 1(4), s. 198–210. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2009.00026.x>

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed.* Ny omarbetad utgåva. Stockholm: Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>

Waltersson Grönvall, C., Ståhl Herrstedt, C., Forssmed, J. & Brandberg, P. (2024). Så här gör vi om socialtjänstlagen. *Aftonbladet*, 2 juli 2024. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/dRwRRq/tidopartierna-sa-har-blir-den-nya-socialtjanstlagen> [Hämtad: 2024-12-28]

8. Bilagor

Bilaga 1 E-post till förskolerektorer

Hej!

Jag heter Alexandra Bäckström och jag är student på Socionomprogrammet på Malmö universitet. Jag arbetar även som barnskötare inom Malmö stad sedan 17 år tillbaka.

Just nu skriver jag på mitt examensarbete vars syfte är att undersöka hur förskolepedagoger upplever processen kring att överväga att göra en orosanmälan till socialtjänsten och vilka faktorer som pedagogerna upplever kan få dem att tveka eller helt avstå från att göra en orosanmälan. Därför söker jag nu barnskötare, förskollärare och övriga pedagoger som har gjort eller övervägt att göra en orosanmälan till socialtjänsten, för en intervju. Jag skulle uppskatta om du ville vidarebefordra mitt mejl med bifogat informationsbrev till dina medarbetare som arbetar i barngrupp.

Vänliga hälsningar,

Alexandra Bäckström

Bilaga 2 Informationsbrev

Informationsbrev examensarbete

Projektets titel (obligatoriskt):
Förskolepedagogers överväganden vid
orosanmälningar till socialtjänsten

Datum:
29 november 2024

Studieansvarig:
Alexandra Bäckström

**Socionomprogrammet vid Malmö
universitet**

Fakulteten vid hälsa och samhälle,
205 06 Malmö, Tfn 040–6657000

Handledare:
Angelica Wågby Gräfe

Jag heter Alexandra Bäckström och jag är en barnskötare som nu skolar om mig till socionom vid Malmö universitet. Till mitt examensarbete söker jag nu barnskötare, förskollärare och övriga pedagoger som har gjort eller övervägt att göra en orosanmälan till socialtjänsten, för en intervju.

Syftet med min studie är att få fram hur förskolepedagoger upplever övervägandet att göra en orosanmälan till socialtjänsten när oro för ett barn uppstår. Jag vill också försöka belysa faktorer som pedagogerna upplever kan få dem att tveka eller helt avstå från att göra en orosanmälan. Detta för att förskolepersonal har en

viktig roll för att socialtjänsten ska uppmärksammas på vilka barn och familjer som kan behöva stöd.

Intervjun som beräknas ta max en timme, kommer att spelas in och sedan transkriberas. Intervjun kan ske på plats eller via Zoom, det som passar dig bäst.

Alla dina uppgifter och svar behandlas konfidentiellt och intervjuer och citat som tas med i det slutliga arbetet kommer att avidentifieras. Medverkan i studien är helt frivillig och du kan när som helst avbryta den utan att skäl behöver uppges.

Om du vill vara med i min studie går det bra att kontakta mig via mejl eller via telefon/sms telefon!

Vänliga hälsningar,
Alexandra Bäckström

Bilaga 3 Samtyckesblankett

Samtyckesblankett till deltagande i studien om förskolepedagogers överväganden vid orosanmälningar till socialtjänsten

Behandlingen av dina personuppgifter, som t ex namn och e-postadress, bygger på att dina personuppgifter behandlas med ditt samtycke. Du kan när som helst ta tillbaka samtycket och uppgifterna får då inte bevaras eller behandlas vidare utan annan laglig grund.

Personuppgifterna som framkommer i samband med intervjun kommer att behandlas vid Malmö universitet under tiden arbetet med examensarbetet pågår, som längst t o m den 30 april 2025, varefter de raderas.

Du kan ta del av det som registrerats om dig eller ha synpunkter på behandlingen eller de uppgifter som samlats in genom att kontakta Alexandra Bäckström eller lärosätets dataskyddsombud.

Klagomål som inte kan lösas med Malmö universitet kan lämnas till berörd tillsynsmyndighet.

.....
Datum

.....
Underskrift

Bilaga 4 Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrund

- Du arbetar alltså på en förskola som förskollärare/barnskötare/pedagog, hur länge har du arbetat som det?
- Vad var det som fick dig att välja det yrket?
- Hur skulle du beskriva dina arbetsuppgifter och arbetsmoment? Hur kan t ex en dag se ut?

Anmälningssplikten

- En del i ert uppdrag är ju att anmäla oro för eller misstanke om att ett barn far illa till socialtjänsten, hur känner du inför det?
- Vad innebär orden ”oro för” eller ”misstanke att” ett barn far illa för dig?
- Hur pratar ni om dessa begrepp, oro eller misstanke att ett barn far illa på din arbetsplats?
 - Har ni någon gemensam policy hur ni ska tolka begreppen ”oro och misstanke om”?
 - Vilka är med i dessa samtal på arbetsplatsen?
 - Är det något du saknar i era samtal kring detta med misstankar om att barn far illa och orosanmälningar?

- Vad har du för egna erfarenheter kring att ha upplevt oro för något barn på antingen nuvarande eller tidigare arbetsplatser?
 - När du känner oro för ett barn, vad gör du då?
 - Vem eller vilka pratar du med om det?
 - Vad finns det för exempel på saker som har fått dig att känna oro eller fatta misstanke om att ett barn far illa så att du har övervägt att göra en orosanmälan?
- Har din oro någon gång lett till att du har gjort en orosanmälan?
 - Om du gjort flera anmälningar, berätta hur processen från oro till anmälan såg ut någon av de senaste gångerna?
 - Hur var det att ta beslutet att du skulle göra en orosanmälan?
 - Om några, vilka faktorer upplever du försvårade beslutet?
 - Om några, vilka faktorer upplever du gjorde beslutet lättare att fatta?
 - Vilket stöd fick du från kollegor och ledning under processen och i beslutet?
 - Vad tänker du idag om ditt beslut att gå vidare och göra en orosanmälan?
- Har du någon gång känt oro för ett barn där oron inte ledde till en orosanmälan?
 - Berätta hur en sådan process har sett ut?
 - Om några, vilka faktorer upplever du försvårade beslutet?
 - Om några, vilka faktorer upplever du gjorde beslutet lättare att fatta?
 - På vilket sätt skiljde sig stödet du fick du från kollegor och ledning under processen och i beslutet från när du gjorde en orosanmälan?
 - Vad var det som gjorde att du valde att i slutändan inte göra en orosanmälan? Vilka faktorer bidrog till det?
 - Vad tänker du idag om ditt beslut att inte gå vidare och göra en orosanmälan?

Avslut

- Med den kunskap och erfarenhet du har nu, vad hade du gjort annorlunda idag om du skulle överväga att anmäla oro för ett barn?
- Hur skulle du vilja att stödet från kollegor och ledning såg ut i processen att överväga att göra en orosanmälan?
- Om du har upplevt tvivel om du skulle göra en anmälan eller inte, hade du önskat att något i processen såg annorlunda ut?
 - Vad tänker du hade gjort beslutet lättare?
 - Vad hade andra kunnat göra annorlunda för att stötta dig?
- Är det något du tycker jag har missat i mina frågor? Något du skulle vilja tillägga?

Bilaga 5 Tabell

Tabell över kontaktade rektorer och förskolor och antalet genomförda intervjuer.

Datum	Utbildnings- område A	Utbildnings- område B	Utbildnings- område C	Utbildnings- område D	Totalt antal förskolor
29/11	-	-	1	1	12
3/12	4	4	3	3	64
5/12	2	3	3	2	37
9/12	2	2	2	2	27
11/12	2	3	4	-	35
Totalt	10/10	12/12	13/13	8/8	175
Totalt antal inter- vjuer	-	3	-	2	